

Inkludering eller exkludering?

Hantering av spoilerproblematik vid förhandlingsprocesser

Abstract

A great source of risk during peace processes of today comes from spoilers, individuals and groups who deliberately try to undermine every attempt to achieve a negotiated peace agreement. The aim of the thesis is to examine problems related to the management of spoilers during peace negotiations and the effects thereof. A central aspect in this respect is the dilemma of whether to include or exclude controversial actors like spoilers at negotiations.

The choice of limits of the subject is to examine the peace negotiations that resulted in “The Agreement” in 1998, concerning the conflict in Northern Ireland, and in “DOP” in 1993, concerning the conflict between Israel and Palestine. I find a significant difference between these two conflicts regarding the way of managing spoilers. In Northern Ireland an inclusive strategy was adopted with considerable success as a result, while in Israel/Palestine a more excluded strategy resulted in an ongoing use of violence in spite of the agreement. The conclusion is that the inclusive strategy is useful, given a condemnation of violence as a premise for entering negotiations. Secret negotiation also tends to be of importance. However, spoiling is also shown to be a situated phenomenon that requires management strategies to be changeable.

Key words: spoilers, conflict, peace process, negotiation, Northern Ireland, Israel, Palestine.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering och Frågeställning	1
1.2	Metod och Material	2
1.3	Disposition	3
2	Teoretiskt ramverk.....	4
2.1	Begreppsbildning	4
2.2	Situationens betydelse	5
2.3	Kategorisering av spoilerbenägna/-verksamma aktörer	6
2.4	Teorikritik	9
2.5	Hantering av spoilerbenägna/-verksamma aktörer.....	10
2.5.1	Inkludering respektive exkludering	10
2.5.2	Dolda förhandlingar –inofficiell inkludering?	12
2.5.3	Ledarskapsinflytande och partssammansättning	12
2.5.4	Involvering av Tredje part.....	13
3	Konflikten gällande Nordirland.....	15
3.1	Förhandlingar i anslutning till ”The Agreement”	15
3.1.1	Kategorisering av aktörer.....	16
3.1.2	Inkludering respektive exkludering	16
3.1.3	Dolda förhandlingar	18
3.1.4	Ledarskapsinflytande och partssammansättning	19
3.1.5	Involvering av tredje part	20
4	Konflikten gällande Israel/Palestina	22
4.1	Förhandlingar i anslutning till DOP	23
4.1.1	Kategorisering av aktörer.....	23
4.1.2	Inkludering respektive exkludering	24
4.1.3	Dolda förhandlingar	26
4.1.4	Ledarskapsinflytande och partssammansättning	26
4.1.5	Involvering av tredje part	28
5	Slutdiskussion	29
	Förkortningar	32

Referenser.....	33
Bilaga, “The Mitchell Principles”	36

1 Inledning

I takt med att förhandlingsprocesser på senare tid blivit en allt vanligare väg ut ur konflikter har också förekomsten av s.k. spoilerverksamhet ökat. ”Peace processes create spoilers.” som John Stedman (1997:7) så uttryckligt slår fast. Spoilers är benämningen på aktörer som finner att resultatet av en förhandlingsprocess kan komma att hota deras ställning och intressen, varefter de söker olika medel att underminera fredsprocessen. (Stedman i Brown, 1996:369ff) Dessa aktörer kan vid upprepade tillfällen förskjuta en fredsprocess och i stort även riskera att fördärva densamma. Vidare kan de utgöra problem för såväl motparten som förhandlingsledare inom samma läger. (Patton m fl, 2005:224f)

Problematiken visar på att spoilerverksamhet onekligen har en stor inverkan på fredsprocesser. På senare tid har hantering av spoilerverksamhet också lyfts fram som en av nyckelfaktorerna gällande utsikter för stabil fred vid konfliktlösningsarbete (Höglund, 2004:12). En central fråga gällande hantering är om spoilerbenägna aktörer skall tillåtas delta vid förhandlingar eller ej. Vilka parter som skall tillåtas delta i en förhandling är ett återkommande dilemma vid fredsprocesser och kommer till sin spets gällande spoilerproblematiken. Å ena sidan kan exkludering av möjligt spoilerbenägna aktörer leda till en mer labil situation med stor risk för fortsatt våld. Å andra sidan kan inkludering av dessa parter både sinka förhandlingar och få andra parter att dra sig ur i protest, dvs. i stort underminera fredsprocessen.

Syftet med uppsatsen är att undersöka problematiken kring spoilerverksamhet i relation till förhandlingsprocesser. Mer konkret innebär detta att studera hanteringen av spoilerverksamhet under fredsprocesser med fokus på aspekter som direkt kan relateras till förhandling. Centralt i detta avseende ligger problematiken gällande inkludering/exkludering av spoilerverksamma/-benägna aktörer under förhandlingsprocesser.

1.1 Problemformulering och Frågeställning

Ämnesområdet ligger, som framgår ovan, inom ramen för den problematik som rör fenomenet spoilerverksamhet vid fredsprocesser. För att avgränsa problemområdet kommer fokus att ligga vid hantering av spoilerbenägna/-verksamma aktörer vid förhandlingsprocesser samt effekter därav.

Övergripande teoretiska *problemformuleringar*:

- Hur kan spoilerverksamhet och spoilerbenägna aktörer hanteras vid förhandlingsprocesser?

- Vilken effekt kan inkludering respektive exkludering av spoilerbenägna aktörer vid förhandlingsprocesser ge på konflikter i helhet?

Mer specifik empirisk *frågeställning*:

- Hur hanterades spoilerverksamhet vid förhandlingar i anslutning till ”The Agreement”¹ gällande Nordirland och ”DOP”² gällande Palestina?

1.2 Metod och Material

Ämnesområdet är tämligen smalt och i nuläget är forskningen kring relationen mellan spoilerverksamhet och förhandling inte särskilt omfattande, vilket lämnar en viss klyfta mellan teori och praktik. Vid beaktandet av dessa aspekter finner jag det relevant att utföra en komparativ, kvalitativ studie inom ramen för valt problemområde. Detta då en kvalitativ studie kan sägas ha en större möjlighet än en kvantitativ i avseende att skapa förutsättningar för djupare och bredare beskrivningar, visa en mottaglighet för- och utveckla nya teorier och idéer med en empirisk grund. (Alvesson & Deetz, 2000:71) Vidare kommer uppsatsen främst baseras på sekundärmaterial men till viss del kommer även primära källor att användas genom studerandet av tecknade fredsavtal.

Som grund för analysen avser jag utforma ett teoretiskt ramverk i syfte att söka klarlägga den aktuella problematiken. Rent konkret kommer detta att ske genom en sammanställning och till viss del omarbetning av befintliga teorier hämtade ur ämnesområden som kan relateras till spoilerproblematik och förhandling. Uppsatsen kommer därigenom att få en teoretisk utformning med en modest teoriutvecklande och problematiserande ansats. Detta motiveras genom det smala ämnesområdet samt bristen på teoretiska kopplingar mellan spoilerrelaterade teorier och förhandling. De empiriska fallen kommer därmed främst ha en illustrerande funktion i undersökningen i syfte att testa hållbarheten och behållningen av det teoretiska ramverket. Således är undersökningen snarare av teoriprovande/-utvecklande karaktär än av fallprovande.

För att behandla problemområdet empiriskt avser jag undersöka fredsförhandlingar från konflikterna gällande Nordirland och Palestina. Detta då fredsprocesserna inom dessa konflikter tydligt har präglats av spoilerverksamhet och extremistiska aktörer. Av en rad tecknade fredsavtal har ”The Agreement” och DOP valts ut eftersom de båda anses vara banbrytande avtal i respektive

¹ Med anledning av språklig känslighet parterna emellan är den officiella titeln gällande det avtal som slöts den 10 april 1998 ”The Agreement”. Avtalet har dock också kallats exempelvis ”The Good Friday Agreement” och ”The Belfast Agreement”. (Darby – Mac Ginty, 2000:61)

² DOP: ”The Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements” slöts den 13 september 1993. Avtalet har bland annat även kallats ”The Oslo Accord”.

konflikt. Gällande komparativa kvalitativa studier är valet av fall av stor betydelse. En viktig aspekt i sammanhanget är att fallen bör ha en viss variation vid beroende variabler för att undvika systematiska fel. (Höglund, 2004:42) Särskilda variabler mellan de två fallen är, bland annat, det faktum att spoilerverksamheten på Nordirland på senare tid tenderat att föra parterna närmare en lösning medan den i Israel/Palestina snarare fått motsatt effekt. Hanteringen av extremistiska aktörer har också sett olika ut genom att man i Nordirland tidvis inkluderat kontroversiella aktörer som Sinn Fein och UDP i förhandlingsprocesser medan man i Palestina valt att helt exkludera exempelvis Hamas och Islamic Jihad. Vidare har strider fortsatt i en högre utsträckning i Israel/Palestina efter tecknat avtal än vad de gjort på Nordirland, som räknas ha ett mer hållbart avtal i och med ”The Agreement”. Dessa aspekter gör en komparation mellan fallen, i avseende att studera hantering av spoilerverksamma aktörer samt effekterna därav, relevant. Ovan nämnda teoretiska ramverk kommer att tillämpas vid undersökningen av förhandlingsprocesserna med intentionen att få fram en mer direkt teoretisk koppling mellan spoilerverksamhet och förhandlingsarbete.

1.3 Disposition

Studien inleds med en presentation av det teoretiska ramverket, som kommer att få ett relativt stort utrymme i uppsatsen. Omfattningen beror främst på uppsatsens teoretiska utformning och ambition men också på att det råder viss brist på befintliga teoretiska kopplingar mellan spoilerverksamhet och förhandling, vilket i sig föranleder en bred teoretisk grund.

I det teoretiska ramverket kommer först en presentation av centrala begrepp och relaterade teoretiska områden att föras. Detta åtföljs av en teoretisk diskussion kring kategorisering av spoilerbenägna/-verksamma aktörer samt teorikritik. Den avslutande delen rör själva hanteringen av spoilerverksamhet och spoilerrelaterade aktörer där problem kring inkludering och exkludering får en central roll. Dock kommer även aspekter kring ledarskapsinflytande, partssammansättning och involvering av tredje parter att behandlas eftersom dessa områden förmodas ha en betydande inverkan vid hantering.

I de två efterföljande kapitlen kommer det empiriska materialet gällande valda förhandlingsprocesser att presenteras. Det teoretiska ramverket kommer att tillämpas vid undersökningen av dessa förhandlingsprocesser i syfte att söka besvara de inledande frågeställningarna. Analysen kommer att utföras genom att de centrala teoretiska aspekterna gällande hantering kommer att användas som utgångspunkt och bedömningsgrund i undersökningen. Slutligen kommer studien att avslutas med en slutdiskussion.

2 Teoretiskt ramverk

2.1 Begreppsbildning

Forskningen kring spoilerverksamhet vid fredsprocesser är tämligen begränsad även om den är på viss frammarsch. Problematiken återfinnes också inom ramen för ämnesområdet ”våld under fredsprocesser” (se nedan). I skrivande stund pågår framväxten av flera forskningsprojekt med fokus på den aktuella problematiken vilket kan väntas ge värdefulla bidrag.³

John Stedman myntade begreppet spoilers och avser med denna definition parter och/eller ledare som ser den eventuella fred som kan komma att bli resultatet av en förhandlingsprocess som ett hot mot deras makt, världssyn och intressen. För att motverka hotet menar han att spoilers använder våld i syfte att underminera fredsprocessen. (Stedman i Brown, 1996:369ff) Stedman ser en stor fara i problematiken och lyfter fram spoilerverksamhet som den största riskkällan vid fredsprocesser under inbördeskrig. (Stedman, 1997:5) Som kritik mot Stedmans definition kan nämnas att spoilerverksamhet inte uteslutande behöver handla om våldshandlingar utan exempelvis också icke-uppfyllanden av åtaganden och/eller uppvisande av falska intentioner inför/vid förhandling. Utifrån denna aspekt kommer jag att utgå från Stedmans definition av spoilers i uppsatsen men med det tillägg att begreppet även inkluderar icke-våldsbetingad spoilerverksamhet.

Konsensus synes råda i forskningsfältet kring ståndpunkten att spoilers enbart kan existera då det finns en fredsprocess att underminera. (tydligast utmål av Stedman, 1997:7) Forskningsfältet delar sig dock något gällande var fokus i problemkomplexet läggs. Detta genom att problematiken kring spoilerverksamhet även kan återfinnas i samband med teorier kring våld under fredsprocesser och då tenderar att anta formen av ett något vidare begrepp. Ett vidare begrepp i den mening att all våldsverksamhet under fredsprocesser inte nödvändigtvis kan klassas som ren spoilerverksamhet även om problematiken är likartad. Distinktionen torde härvidlag främst ligga vid våldsaktörernas intentioner, dvs. att spolia fredsprocessen eller ej. Med hänvisning till den likartade problematiken

³ I sammanhanget kan exempelvis nämnas ännu utgivna ”Spoilers and Peace Processes: Conflict Settlement and Devious Objectives” av Edwards Newman och Oliver Richmond (eds), ”Violence and Reconstruction” av John Darby samt ”Beyond Bloody Sundays: Violence and Negotiation in Peace Processes” av Timothy D. Sisk.

kan vissa teorier kring våld under fredsprocesser mycket väl tillämpas vid diskussioner kring spoilerverksamhet och därför kommer också denna del av forskningsfältet att fortlöpande användas i uppsatsen.

Flertalet aspekter som behandlas i uppsatsen kan relateras till faser av förförhandling, inte minst frågor kring inkludering/exkludering. Förförhandling är dock ett något omtvistat begrepp gällande om det skall ses som en del av förhandling eller som en fas som avlöses av förhandling (Zartman i Gross Stein, 1989:1ff). Med förhandlingsprocess avser jag i detta sammanhang använda ett helhetsbegrepp där förförhandlingar är inkluderade. Detta då förhandlingens olika faser kan sägas överlappa varandra samt att den aktuella problematiken spänner över samtliga förhandlingsfaser.

2.2 Situationens betydelse

Samtidigt som spoilerverksamhet riskerar underminera fredsprocesser kan förhållandet sägas vara situationsbetingat. Flera forskare lyfter fram betydelsen av situation och timing gällande resultatet av spoileraktiviteter. Härvidlag kan exempelvis nämnas stånpunkten att våldsdåd i ett tidigt skede av fredsprocesser har en större förmåga att avbryta förhandlingar än våldsdåd i ett senare skede. (se exempelvis Darby, 2001:55; Höglund, 2001:14) Detta gäller särskilt under förförhandlingar eftersom de förhandlande parternas kostnader för att dra sig ur processen då är låga (Zartman i Gross Stein, 1989:8). Spoilerrelaterat våld har också en tendens att nå sin klimax under de första veckorna av officiella förhandlingar, det vill säga då fredsprocessen ofta befinner sig i sitt mest utsatta skede (Darby – Mac Ginty, 2000:246) och våldet tenderar få en stor medial uppmärksamhet. Vidare kan våldsytringar under en pågående fredsprocess ha en större tendens att kunna avbryta förhandlingar i de fall processen är under stiltje än när den har god fart och styrka. (Höglund, 2001:13f)

Att spoilerverksamhet har negativa effekter på fredsprocesser råder det inget tvivel om. Tidigare forskning har också tenderat att främst lyfta fram negativa implikationer. På senare tid har dock forskningsfältet vidgats till att även inkludera slutsatser om att våld under vissa omständigheter kan verka som en katalysator för att nå en överenskommelse. (Höglund, 2004:10) Darby ställer exempelvis upp tre kritiska faktorer som han menar kan bidra till situationer där våld tenderar bli en katalysator för fred: ledarskapskvalitet, partssammansättning och timing. Han menar att ledarskap måste vara av en hög kvalitet för att kunna motverka våld och hot om våld under fredsprocesser så att processen kan drivas framåt trots våldshandlingar. Vidare att parterna bör ha en god sammansättning gällande enighet då det ur effektivitetssynpunkt är lättare att motverka våld ju mer enad varje grupp är internt. Slutligen lyfter han också fram timingens betydelse på det sätt som nämnts ovan. I de fall dessa tre kriterier uppfylls tenderar våld att bli en katalysator som snarare driver processen framåt än hindrar den. Detta då styrkan i faktorerna skapar goda förutsättningar för att hantera eventuella våldsdåd och vända hotet om splittring mot enighet och stabilitet i strävan att nå en fredlig

lösning. (Darby, 2001:97ff) Som kritik mot teorin kan nämnas eventuella problem gällande hållbarheten i avtal som katalyserats fram. Detta genom att risken för problem i ett långsiktigt perspektiv kan komma att negligeras. Problematiken visar också på en situationsbundenhet där vissa teorier kring spoilers inte kan sägas vara fullt tillämpbara på samtliga konflikter. Katalysatorsteorin torde därmed främst ses som en situationsbunden delförklaring i en större process. Spoilerproblematiken kan också relateras till teorier kring fiendebilder. Fiendebilder, med en relaterad mental gränsdragning som följer ur människans identitetsuppfattning, har ofta en historisk dimension som sträcker sig långt bakåt i tiden. Detta blir särskilt problematiskt om samtliga inblandade parter har en varsin negativ uppfattning av varandra som härrör ur en historisk kontext. Minsta provokation från den ena parten kan då understryka och bekräfta synen på den motsatta parten och kan också internt legitimera en eventuell respons på provokationen. Vid förhållanden där fiendebilder har en stark förankring är det därmed svårt att undvika att en konflikt uppstår och konflikten i sig är också ofta svårlöst. (Brown, 1996:21f) I de situationer där aktörer vid en fredsprocess har en särskilt omfattande historisk dimension gentemot såväl varandra som konflikten i sig kan risken för en förekomst av spoilerverksamhet också vara större. (Stedman, 2002:13) Således kan spoilerbenägenheten, och därmed risken för aktiv spoilerverksamhet, sägas öka vid djupgående fiendebilder parterna emellan.

Med utgångspunkt i ovan nämnda aspekter bör spoileraktivitet ses som ageranden baserade på situationsbunden rationalitet. Detta genom att aktörernas motiv och intentioner varierar i hög utsträckning. I sammanhanget bör spoilerverksamhet också ses som ett dynamiskt fenomen genom att aktörernas målsättning kan komma att förändras under processens gång (Aggestam, forthcoming).

2.3 Kategorisering av spoilerbenägna/-verksamma aktörer

På senare tid har krigens karaktär främst utgjorts av inomstatliga, snarare än mellanstatliga, konflikter som lösts genom förhandlingsprocesser. Utvecklingen har frambringt förekomsten av spoilerverksamhet vid fredsprocesser vilket också kräver en förändrad syn på konflikthantering. Som exempel kan inte förtroendebyggande insatser längre sägas vara tillräckligt för att söka förhindra underminerade fredsavtal (Stedman, 2002:12). Gällande spoilerproblematiken är en stor del av hanteringen beroende av att spoilerbenägna och/eller spoilerverksamma aktörer kan diagnostiseras för att en lämplig hanteringsstrategi skall kunna utarbetas (ibid.). En adekvat kategorisering av spoilerbenägna och spoilerverksamma aktörer kan således sägas vara avgörande för valet av hanteringsstrategier (Stedman i Wallenstein, 1998:75). Därmed är en kategorisering även avgörande för tecknandet av ett hållbart avtal och en lyckad implementering.

Gällande spoilerproblematiken är det ofta våldsrelaterad spoilerverksamhet som hamnar i fokus, som tidigare nämnts innefattas dock också icke-våldsrelaterade handlingar. Centralt i båda dessa varianter ligger aktörernas intentioner och uppfyllanden av åtaganden. En viktig distinktion mellan olika aktörer i en konflikt ligger just i avseendet att de kan skilja sig åt gällande mål och åtagande. Dessa faktorer kan därför ses som avgörande för förståelsen av varför vissa aktörer strävar efter att underminera fredsprocesser och har således också implikationer för själva hanteringen av spoilerverksamhet. (Stedman, 1997:10) Med åtaganden avses här handlingar som syftar till att övertyga motparten om att en aktuell ståndpunkt eller kommande implementering kommer att uppfyllas. Dessa handlingar medför också svårigheter för den åtagande parten att frångå ett infriande eftersom förtroendet i så fall skulle skadas. (Iklé, 1964:65f) Resonemanget tyder på att den icke-våldsrelaterade spoilerverksamheten inte torde vara lika vanligt förekommande som den våldsrelaterade. Icke desto mindre kan dessa aktörer komma att underminera fredsprocesser genom exempelvis förhållanden och störningsmoment.

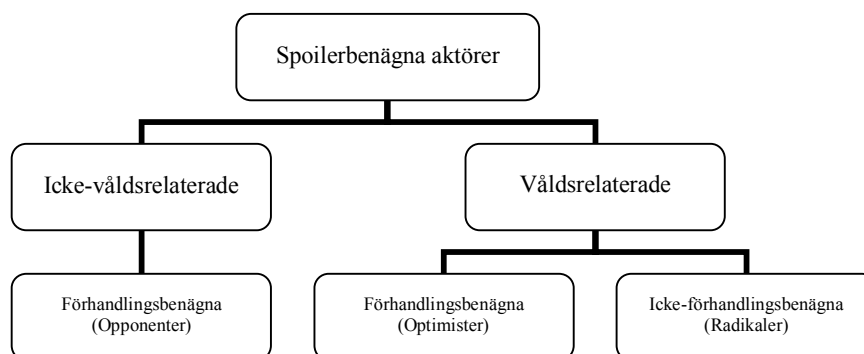
Oavsett om aktörerna kan relateras till våld eller ej är deras åtaganden dock förknippade med deras bakomliggande intentioner (Iklé, 1964:66). Utifrån denna aspekt kan aktörernas intentioner sägas vara av grundläggande betydelse för själva urskiljandet av spoilerbenägna aktörer. Aggestam (forthcoming) betonar exempelvis vikten av att utgå från aktörernas intentioner, dvs. om spoilerverksamheten utgör en taktik eller en strategi, vid försök till kategorisering. I detta avseende pekar hon bland annat på det faktum att spoilerverksamhet kan resultera ur konsekvenser av andra taktiska handlingar varefter det är viktigt att skilja mellan initierande och intentionsbunden spoilerverksamhet och konsekvensbunden och icke-intentionsbunden spoilerverksamhet. Dock lyfts det faktum fram att det kan vara svårt att skilja mellan spoilerrelaterade strategier och konkurrensmässiga förhandlingsstrategier.

Stedman (1997:9ff) använder sig av en indelning där han skiljer mellan tre olika typer av spoilers: begränsade, totala och giriga. Han menar att de begränsade inte strävar efter total makt utan exempelvis efter maktdelning och/eller erkännande. De totala strävar däremot efter total makt och har ofta en radikal inställning om en ”allt eller inget lösning”, vilket gör dem oemottagliga för förhandling. De giriga befinner sig slutligen mellan begränsade och totala spoilers i den mening att deras mål och åtaganden kan variera i omfattning utefter deras föränderliga uppskattningar om kostnader och risker. Darby (2001) ser Stedmans kategorisering som ett värdefullt analytiskt redskap men menar samtidigt att det kan vara svårt att klassificera militanta grupper inom ramen för de tre grupperingarna.⁴ Detta motiveras med att många grupper består av fraktioner som skiljer sig åt gällande mål och åtagande varefter en och samma grupp kan täcka in samtliga typer av spoilers. Vidare också att tidigare totala spoilers som exempelvis IRA och PLO efter hand ändrat inställning och engagerat sig i förhandlingsprocesser vilket visar på en tendens till föränderlighet mellan

⁴ Darby fokuserar främst på militanta grupper i sin aktuella forskning.

kategorierna. Darby använder sig mot denna bakgrund av en modifierad kategorisering med fyra olika typer av spoilers: Dealers, Zealots, Opportunists och Mavericks, som han menar täcker in hela spektrumet av militanta aktörer och fraktioner samtidigt som utrymme också lämnas för tidsaspekter och föränderlighet. Med Dealers avser han aktörer som är villiga att försöka nå lösning och exempelvis tagit steget att delta i förhandling istället för att fortsätta bedriva väpnad kamp. Zealots har målet att underminera fredsprocesser genom våld och utgörs ofta av radikaler utanför den officiella fredsprocessen som tar vid den väpnade kamp som de anser att Dealers har gett upp. Opportunists består av våldsbenägna grupper som under vissa omständigheter kan övertalas att upphöra med användandet av våld. De har ofta tidigare varit Zealots varefter en gränsdragning kan vara svår att dra. Mavericks består slutligen av grupper vars våldsdåd främst motiveras med personliga motiv snarare än politiska. Zealots och Opportunists motsvarar tillsammans Stedmans tre typer av spoilers genom att Zealots motsvarar totala och Opportunists inkluderar både begränsade och giriga spoilers. (Darby, 2001:47f)

Även om Darby utvecklat Stedmans grundteori kan vissa problem med aktörernas föränderlighet sägas kvarstå. Av vikt i sammanhanget är att lämna utrymme för att spoilers mycket väl kan komma att ”byta” kategori vilket får implikationer för hanteringsstrategier. Vidare kan kategorierna i praktiken också överlappa varandra och parterna utgöras av komplexa konstellationer vilket ytterligare försvårar en indelning. Vikten av att se till parternas konstellationer lyfts också fram av Höglund (2001:14) som menar att en stor del av den tidigare forskningen kring konfliktlösning felaktigt behandlat parter som homogena grupper. Samtidigt poängteras dock att detta synsätt börjat förändras mot en mer komplex bild. I syfte att försöka överkomma problemen gällande kategorisering avser jag använda mig av följande indelning, som utgör en viss modifiering av både Stedmans och Darbys kategoriseringar:

Genom denna något snäva indelning, som enbart utgår från aktörernas vålds- och förhandlingsbenägenhet och inte tar hänsyn till exempelvis eventuella framtida förändringar, förefaller det lättare att dela in såväl spoilerbenägna som spoilerverksamma aktörer. Byten mellan kategorierna synes underlättas genom få kategorier, samtidigt hamnar också aktörernas intentioner i beaktande genom fokusering på förhandlingsbenägenhet. Hanteringsstrategier kan därmed utformas utifrån aktuell situation vilket tillåter föränderlighet genom att aktörer sorteras in

under olika kategorier vid olika, eller samma, tillfällen. Vidare kan modellen underlätta utformandet av hanteringsstrategier genom att dessa kan ske utifrån aktörernas våldsbenägenhet, vilket bl.a. ger möjligheter att anamma legala riktlinjer och förhållningssätt.

2.4 Teorikritik

Flertalet forskare ställer sig frågan hur man kan urskilja spoilers *ex ante*. Med detta menas att aktörers motiv och åtaganden endast kan fastställas efter att de redan utfört spoilerverksamhet, vilket ifrågasätter möjligheterna till kategorisering och hantering av spoilers i ett förebyggande syfte. (se exempelvis Aggestam, forthcoming) Svårigheter kring kategorisering och urskiljning av spoilers utgör också kärnproblem vad gäller spoilerrelaterade teories validitet. Stedman bemöter kritiken om *ex ante*-problematiken med motiveringen att det inte är fastställt vilken skada detta orsakar för teorin i sig samt att det vid en perfekt kategoriseringsindikator inte skulle finnas något förrådande inslag bland parterna, dvs. att själva grundproblematiken med spoilers inte skulle kunna existera. (Stedman, 2002:13)

Troligtvis är det, som kritikerna bedömer, inte möjligt att kategorisera spoilers på sådant sätt att aktörerna kan utrönas innan de tar till medel att försöka underminera fredsprocesser. Men, som Stedman också uttrycker, är just överraskningsmomentet en del av kärnproblematiken kring spoilerverksamhet. Icke desto mindre synes det heller vara av vikt att utföra någon form av kategorisering för att kunna hantera problematiken. Frågan är också om problemen kring *ex ante* verkligen kan sägas omöjliggöra en kategorisering. Snarare bör kategorisering främst ses ur ett deskriptivt än ur ett diagnosticerande perspektiv⁵ och kan således främst användas vid utarbetandet av strategier för hanteringen av redan befintliga spoileraktörer.

Oavsett val av kategoriseringsindelning och huruvida spoilers kan urskiljas i förväg eller ej synes forskarna tämligen eniga kring att den grundläggande distinktionen mellan spoilers ligger i aktörernas intentioner och att det är utifrån denna aspekt som hanteringen av spoilerverksamhet bör utgå ifrån. Kritik kan dock riktas även mot denna aspekt. Detta då en alltför stor tyngdpunkt på spoileraktörernas motivering och intentioner kan medföra att viktiga aspekter rörande aktörers förmåga, möjligheter och tillfällen att utöva spoilerverksamhet negligeras. Dessa aspekter är bland annat av vikt för att söka förklaringar till varför spoilers i vissa sammanhang utgör ett större hot än i andra. (Stedman, 2002:14)

⁵ Marie-Joëlle Zahar är exempelvis inne på denna linje och belyser problemet i Darby – Mac Ginty, 2003:114f.

2.5 Hantering av spoilerbenägna/-verksamma aktörer

2.5.1 Inkludering respektive exkludering

Spoileraktörernas placering är av betydelse för såväl effekterna av deras handlingar som för utarbetandet av lämpliga hanteringsstrategier. Aktörernas placering lyfts särskilt fram av Stedman som betonar distinktionen mellan om spoilerutövare befinner sig inom eller utanför fredsprocessen. Han definierar en insideraktör som direkt involverad i förhandlingsprocessen och en outsideraktör som icke involverad i förhandlingsprocessen på grund av antingen eget val eller genom exkludering. Vidare menar han att insideraktörer tenderar att använda sig av mer dolda strategiska medel än outsideraktörer som främst tenderar att använda sig av våldsstrategier. (Stedman, 1997:8) Spoilerbenägna insideraktörer måste därför göra tillräckliga eftergifter för att kunna övertyga övriga aktörer om sin goda vilja men samtidigt inte driva detta så långt att deras offensiva militära möjligheter försvagas. Spoilerbenägna outsideraktörers handlingar kan däremot tas i uttryck genom exempelvis mord på förhandlingsvilliga inom samma läger, massakrer och/eller forandet av allianser som kan stärka kampen mot fredsprocessens fortskridande. (Stedman i Wallensteen, 1998:70f) Enligt Höglund brukar insideraktörer som utövar våld generellt betraktas som ett större hot mot fredsprocessen än outsideraktörer. Detta då insideraktörens handlande tenderar få motsatta parter att dra sig ur förhandlingarna som de upplever som oseriösa från insideraktörens sida. Insideraktören kan då också uppfattas som ett säkerhetshot. (Höglund, 2001:10) I sammanhanget bör dock nämnas att Höglund i sin forskning fokuserar på våldshandlingars inverkan på fredsprocesser vilket medför att antagandet inte ger en helt fullständig bild gällande spoilerverksamhet, som även kan innefatta icke-våldsutövande aktioner.

Likväl som att under förförhandlingar exempelvis välja ut de frågor som bör behandlas för att kunna sätta en agenda inför kommande officiella förhandlingsprocess krävs också ett val bland de olika aktörerna i konflikten. Vilka parter som skall tillåtas delta i en förhandling är dock ett återkommande dilemma. Frågan om inkludering/exkludering lyfts också fram som en av de mest centrala gällande spoilerproblematiken. (Aggestam, forthcoming) Exkludering av betydande parter kan leda till en mer labil situation med större risk för fortsatt våld. (Hampson i Crocker et al, 1996:538) Exkludering kan också komma att stjälpa ett tecknat avtal på samma sätt som då en viktig fråga utelämnats under förhandlingen. (Zartman i Gross Stein, 1989:12) Vidare kan också exkludering från en förhandlingsprocess i sig komma att generera spoileraktivitet (Aggestam, forthcoming). Detta då ett hållande avtal oftast fordrar att samtliga parter varit involverade i dess utarbetande. Parter som antingen exkluderats eller vars intressen inte representerats på annat sätt under förhandlingarna har starka incitament att hoppa av fredsprocessen och/eller tillgripa våld i syfte att försöka få sina behov tillgodosedda. (Hampson i Crocker et al, 1996:538). Iklé (1964) ställer

i sin klassiska förhandlingsteori upp ett antal distinktioner mellan parternas syften med förhandling. I de fall syftet är innovation, dvs. i den mening att skapa starkare relationer och åtaganden mellan parterna, kan hot om exkludering mot den part som motsätter sig innovationen vara mer effektivt än exempelvis opinionstryck. Den motsättande parten kan då komma att ändra ståndpunkt av rädsla för att hamna utanför processen. (Iklé, 1964:36) Hot om exkludering kan dock bli verkningslösa om den motsättande parten är av sådan vikt att en exkludering i förhandling skulle medföra ett verkningslöst avtal. (Iklé, 1964:39) Detta visar återigen på dilemmat vid hantering av spoilers och på vikten att kategorisera konfliktens aktörer för att kunna sätta upp en adekvat hanteringsstrategi. Inkludering av kontroversiella parter kan både sinka processen och få andra parter att dra sig ur i protest mot att dessa tillåts delta. Inkludering av militanta grupper vid förhandling låter dem dock ta del av en legitim väg mot fred vilket kan sätta en moralisk press på dem att skydda fredsprocessen från våld och spoilers. (Darby – Mac Ginty, 2000:247) Således finns både för och nackdelar mellan de båda valen vilket kräver en noggrann avvägning och bedömning av varje enskild konflikts specifika situation.

Darby och Mac Ginty (2000:7) sätter upp inkludering av ”nyckelaktörer” som ett av fem avgörande kriterier för själva identifieringen av att en fredsprocess kan sägas pågå. Härvid avses sittande regeringsrepresentanter, paramilitära grupper som innehar betydande stöd eller mandat från val, och de aktörer som har förmåga att underminera en överenskommelse. Den tredje grupperingen är mest kontroversiell i sammanhanget och utgör en distinktion, som kan komma att växa fram över tid, mellan konventionella paramilitära grupper och spoilers. Denna gränsdragning kan dock vara mycket svår att fastställa. Darbys lösning är ”*sufficient inclusion*”, dvs. att man inkluderar de aktörer som har tillräcklig makt/förmåga att förstöra fredsprocessen med våld och exkluderar övriga. Detta motiveras med att en total inkludering är omöjlig eftersom det ständigt kommer att finnas/uppkomma fraktioner som inte är villiga att kompromissa och att dessa därför inte bör vara med vid förhandlingsbordet. (Darby, 2001:118f) En svårighet i sammanhanget är dock att det kan vara svårt att vidta åtgärder mot förhandlande parter innan de utfört spoilerrelaterade handlingar, problemet med ex-ante återkommer således även i detta avseende. Detta torde till stor del bero på att det är en mycket grov, och något tabubelagd, anklagelse att beskylla en aktör för att inte förhandla i goda avsikter (Iklé, 1964:111). Ett alternativ är att exkludera hårdföra Radikaler och enbart behandla dessa genom rättsregler och press från legitima grupper inom samma läger. Samtidigt är det dock av vikt att lämna möjligheter för en senare anslutning till processen i det fall ett upphörande av våldshandlingar kommer till stånd. (Darby, 2001:58f) En positiv aspekt i det faktum att man utesluter Radikaler i det fall de utövar våld är att tydliga signaler ges till samtliga aktörer om vilka riktlinjer som gäller för deltagande.

Inför förhandlingar krävs också val kring delegationernas storlek, nivå och komposition. Nivån och kompositionen är i detta sammanhang av särskild betydelse eftersom det ofta berör om frågor kring icke-erkännande och fiendebilder parterna emellan. (Berridge, 2002:42) Gällande spoilerproblematiken är frågor kring icke-erkännande av vikt eftersom spoilerrelaterade aktörer ofta

behandlas utifrån ett icke-erkännande av legitima orsaker. En inkludering kan i dessa avseenden medföra en offentlig legitimitet åt grupper som står ansvariga för exempelvis kränkningar av mänskliga rättigheter varefter en avvägning krävs också i detta sammanhang. Till försvar av en inkludering brukar nämnas att de enda som i egentlig mening har befogenhet att få slut på våldet är de våldsutövande parterna. Dock innebär detta inte automatiskt att dessa aktörer är kapabla till att skapa fred, vilket också bör tas i beaktande. (Aggestam, forthcoming; Kaldor, 1999:134ff)

2.5.2 Dolda förhandlingar –inofficiell inkludering?

Gällande förhandling mellan stater och icke-statliga aktörer ligger en stor del av förhandlingsarbetet vid frågan om ett ömsesidigt erkännande parterna emellan. Förnekande av legitimitet medför inte enbart att parterna tvistar kring aktuella sakfrågor utan också om motpartens existens som en förhandlingsvärdig politisk aktör. Dessa konflikter tenderar därför att vara mer benägna till eskalerande våld än vid exempelvis konflikter mellan enbart statliga aktörer. (Martinelli i Wiberg – Scherrer, 1999:218f) Centralt i detta avseende ligger förtroendebyggande åtgärder i syfte att skapa erkännande och säkerhet. Det är också av vikt vad gäller att söka förändra aktörernas perceptioner och fiendebilder.

I sammanhanget kan dolda förhandlingar vara till hjälp, inte minst under förförhandlingar. Dolda förhandlingar har ibland kritiserats för att bl.a. verka odemokratiskt. Samtidigt har de dock vid vissa konflikter visat sig nödvändiga, framför allt vid särskilt känsliga situationer med exempelvis säkerhetsmässiga och ekonomiska intressen (Aggestam, 1996:1,8). Fördelen med att bedriva dolda förhandlingar är att pressen på parterna kan minska genom att den publika sfären hålls utanför. Samtidigt har parterna också chans att utforska olika möjligheter utan att behöva fatta officiella åtaganden. (Iklé, 1964:134) En förhandlingsprocess är dock ofta både dold och officiell, ”Two-Track Diplomacy”, varefter de dolda kan vara av vikt såväl inför som under officiella förhandlingar. (Iklé, 1964:133; Aggestam, 1999:1)

Parterna synes genom dolda förhandlingar lättare kunna överkomma fiendskap och bygga förtroende. Vidare torde också vissa problem gällande inkludering och exkludering kunna överbryggas. Exempelvis kan dolda förhandlingar i sammanhanget sägas medföra en sorts inofficiell inkludering, vilket bör kunna vara användbart vid hantering av kontroversiella och illegala aktörer.

2.5.3 Ledarskapsinflytande och partssammansättning

Problematiken kring hanteringen av spoilerverksamhet är i hög grad relaterad till frågor kring ledares förmåga att utöva inflytande över den egna gruppen och över falanger som befinner sig utom den egna gruppen men på samma sida i konflikten. (Aggestam, forthcoming) I de fall där ledarskapsinflytandet inte är tillräckligt för att ena den egna gruppen och/eller partssammansättningen kan

problem komma att uppstå vid såväl förhandlingsprocessen som vid implementering. Ledaren kan exempelvis teckna ett avtal men sedan komma att bromsa den efterföljande implementeringsprocessen av rädsla för att skapa ytterligare fraktioner inom den egna gruppen. (Stedman i Wallensteen, 1998:77) En viktig aspekt gällande hantering av spoilerverksamhet, och i synnerhet hot om spoilerrelaterat våld, är då förhandlingsdeltagare som representerar militanta grupper har styrka att fördöma deras våldsdåd. (Darby – Mac Ginty, 2000:233) Aktörer som väljer att frångå våld och ingå förhandling möter dock alltid en risk för anklagelser om förräderi (Darby - Mac Ginty, 2000:256). En aktiv involvering av förhandlingsrepresentanter/ledare kan dock vara av stor vikt gällande hanteringen av mer hårdföra och radikala falanger i det fall de har styrka att sätta press. Dessa representanter/ledare bör därför stödjas genom förtroendebyggande ömsesidiga åtgärder. (Darby, 2001:58f)

Aktörernas partssammansättning är av vikt med anledning av att parter vid förhandlingar inte bör ses som enhetliga och eniga grupperingar. Detta då det inom den egna gruppen oftast finns en rad olika riktningar och intentioner som kan komma att påverka officiella ställningstaganden och beslut. (Iklé, 1964:122) Om spoilergruppens partssammansättning består av falanger med olika grad av opposition mot fredsprocessen kan effekterna av hanteringsstrategier bli svåra att uppskatta och också komma att påverka partssammansättningen. Vidare är problemet relaterat till samtliga förhandlingsaktörer eftersom strategier gentemot en spoilergrupp inte enbart påverkar den avsedda gruppen utan också ger effekter för, och påverkas av, övriga aktörer i konflikten. (Stedman i Wallensteen, 1998:78) Utifrån dessa aspekter är det av vikt att hanteringsstrategier utarbetas på så sätt att samtliga aktörers positioner och gruppernas partssammansättningar tas med i beräkningen.

2.5.4 Involvering av Tredje part

Stedman anser att en viktig distinktion gällande effekten av spoilerverksamhet ligger i involveringen av en tredje part, som han menar bör vara en internationell aktör som antar rollen av tillsyningsman (custodian). I de fall där den tredje parten har utarbetat och implementerat adekvata strategier för fredsbevarande och hantering av spoilers menar Stedman att skadeverkan minimerats och fredlig lösning nåtts, medan spoilers har haft framgång i de fall där den tredje parten inte lyckats utarbeta lämpliga strategier. (Stedman, 1997:6) I sammanhanget bör nämnas att Stedman enbart lägger fokus på externa aktörers inverkan och bortser från de interna vilket medför en viss begränsning gällande undersökandet av tredje parters betydelse och inverkan. Detta motiverar Stedman med att han i den aktuella forskningen avser ta det första teoretiska steget gällande problematiken kring spoilers och att framväxten av flera fallstudier kan komma att kräva en teoretisk omprövning (ibid.).

Darby riktar viss kritik mot Stedmans klassificering av tredje parters involvering. Han menar att externa aktörers funktion vid spoilerverksamhet är mycket bredare än att enbart utgöras av rollen som tillsyningsman. Detta då de

ofta redan från första början har en central roll gällande bestämmandet av förhandlingens riktning, agenda och förlopp. Därför menar Darby att den tredje parten snarare antar rollen som beskyddare (guardian). (Darby, 2001:9) Även Zahar riktar kritik mot betydelsen av en tredje part. Hon menar att externa aktörer inte är tillräckliga, och kanske inte heller nödvändiga, vad gäller förebyggandet av spoilerverksamhet. Vidare att det inte heller är den internationella närvaron i sig som är avgörande utan snarare vad de externa aktörerna i grunden utför. Externa aktörer kan, enligt Zahar, göra för mycket eller för lite, varefter deras handlingar kommer att påverka strukturen av möjligheter för potentiella spoilers. Vidare drar hon ståndpunkten till sin spets genom att peka på en av forskningen negligerad punkt, nämligen den att tredje parters involvering vid implementeringsarbete direkt kan bidra till uppkomsten av spoilers. Extern implementering kan således i vissa fall direkt bidra till negativa konsekvenser av säkerhetsdilemman. Slutligen betonas också behovet av ytterligare forskning gällande avvikelser i externa aktörers roll. (Zahar i Darby – Mac Ginty, 2003:116f)

Stedman menar att externa aktörer under 1990-talet koncentrerat sig på tre huvudstrategier vad gäller hanteringen av spoilers:

- Lockbete. Syftar till att möta spoileraktörens behov och göra eftergifter i syfte att få denne att delta i fredsprocessen och/eller att uppfylla sina åtaganden till exempelvis tidigare tecknade avtal.
- Socialisering. Syftar till att förändra spoileraktörens beteende i syfte att få denne att efterfölja grundläggande och etablerade normer.
- Tvång. Syftar till att straffa spoilerverksamhet och/eller att minska spoileraktörernas kapacitet att förstöra fredsprocessen. Till denna strategi hör också två andra varianter; att hårdra faktumet att processen kommer att fortsätta oavsett om spoileraktörerna ansluter sig eller ej, ”the departing train”, samt hot om att dra in internationell support och fredsbevarande instanser, ”withdrawal”.

Strategierna är inte uteslutande av varandra utan den externa aktören kan använda mer än en strategi om så är nödvändigt. Vidare är de generella och i praktiken långt mer komplexa än vad som utmålas ovan. (Dessa implikationer berörs också av Stedman själv i Stedman, 1997:12ff)

Kritiken till trots förefaller distinktionen gällande externa aktörer vara av vikt, givet att teorin utökas så att även interna aktörer tas med i beräkningen. Det finns nämligen flera aspekter som visar på att det kan vara positivt med att en tredje part involveras i en konflikt. En involvering kan komma att ändra konfliktens dynamik och struktur vilket medför att kommunikationsmönster och maktbalanser mellan parterna kan förändras. Detta då den tredje parten har förutsättningar att filtrera, reflektera och påverka parternas budskap, attityder och beteende. (Miall mfl., 1999:9ff)

3 Konflikten gällande Nordirland

Grunden till den konflikt vi ser på Nordirland idag lades redan på 1700-talet som en följd av att England erövrade även den norra delen av Irland. Stora markområden konfiskerades i samband med erövringen och delades ut till protestanter från i huvudsak Skottland. Detta medförde att den katolska befolkningen såg de inflyttande protestanterna som inkräktare samtidigt som protestanterna kände sig hotade gällande markfrågor. Klyftan mellan grupperna växte genom religions-, språk- och kulturella skillnader. Nordirland har allt sedan denna period varit ett segregerat samhälle med stark misstro och skilda identitetsuppfattningar parterna emellan. (Department of Peace and Conflict Research, Uppsala universitet, 2005) Även om konflikten på Nordirland räknas ha politiska, ekonomiska och sociala orsaker snarare än religiösa ses tydliga mentala gränsdragningar mellan parterna vilket visar på djupgående klyftor avseende parternas identitetsuppfattningar och perceptioner. Detta visar på en djupt förankrad identitetsstruktur där fiendebilder växt fram ur en historisk kontext vilket bidragit till konfliktens komplexa struktur och svårigheter att nå fram till en lösning. Vidare torde förhållandet också påverkat parternas spoilerbenägenhet genom att djupt rotade fiendebilder tenderar sporra till våldsdåd och radikala yttringar.

Det finns på båda sidor av konflikten grupper som aktivt försökt bekämpa fredsprocessen med våld. Lojalistiska⁶ paramilitära grupper har genomfört åtskilliga mord på katoliker och en rad attentat mot katolska hem. Samtidigt har också offer skördats i tvister mellan och inom olika lojalistiska och unionistiska grupper. (Department of Peace and Conflict Research, Uppsala universitet, 2005) Republikanska/nationalistiska grupper utgörs idag främst av utbrytargrupper ur IRA och den pågående fredsprocessen har präglats av några av de mest brutala utbrytargrupperna i konfliktens historia såsom exempelvis RIRA och LVF. (Höglund, 2001:1)

3.1 Förhandlingar i anslutning till ”The Agreement”

Ett fredsavtal, ”The Agreement”, slöts på långfredagen den 10 april 1998 efter flerpartsförhandlingar som inkluderat merparten av, för konflikten, avgörande aktörer. Sammanfattningsvis kan sägas att beslut då togs om att Nordirland skall

⁶ Parter på den sida konflikten som står för fortsatt brittiskt styre betecknas i arbetet som antingen protestanter, lojalister eller unionister. Parter som står för ett enande med Irland betecknas som katoliker, republikaner eller nationalisterna.

ha ett självstyrande parlament där makten delas mellan katolska och protestantiska partier. Vidare att ett visst beslutsfattande ligger hos den nordirländska och irländska befolkningen som genom folkomröstning röstat för såväl avtalet som att Nordirland, tills vidare, skall vara en fortsatt del av Storbritannien. ("The Agreement", 1998) Fredsavtalet har utpekats som ett gott exempel på en gemensam konstitutionell utformning, detta trots att implementeringsarbetet kantats av svårigheter och gång efter annan kört fast: *"But notwithstanding serious difficulties in implementation, it represents the most comprehensive, ambitious, and successful attempt at constitutional regulation of the last three decades."* (O'Leary I Reynolds, 2002:294).

3.1.1 Kategorisering av aktörer

Med anledning av föränderlighet under fredsprocessens gång och i syfte att underlätta för läsaren kommer kategoriseringen härvid att ske utifrån aktuell situation under de officiella förhandlingarna. Således utelämnas kategorisering av aktörernas eventuella tidigare positioner.

Opponent	Optimist	Radikal
UKUP	SF-IRA	LVF
DUP	UDP-UDA/UFF	RIRA
	PUP-UVF	CIRA
		INLA

3.1.2 Inkludering respektive exkludering

Beslutet att arbeta med, snarare än mot, paramilitära grupper växte fram under tidigt 1990-tal. En avgörande förändring av officiella ställningstaganden från såväl irländskt som brittiskt håll låg också i det faktum att större paramilitära grupper på båda sidor konflikten tilläts delta i förhandlingsarbetet. (Darby – Mac Ginty, 2000:61ff) Denna nya linje syftade till att försöka få politiska extremer på båda sidor konflikten att röra sig mot ett mer moderat förhållningssätt (Mac Ginty – Darby, 2002:22). Hela förhandlingsprocessen präglades således av inställningen att de aktörer som har kapacitet att med våld förgöra avtal kan komma att göra det om de inte är inkluderade i processen. (Mac Ginty – Darby, 2002:73) Nämnas bör också att det mellan 1972 och 1994 gjordes sju misslyckade försök att nå en politisk och konstitutionell lösning. Samtliga av dessa försök var ledda från London och syftade till maktdelning mellan katoliker och protestanter. Samtliga försök gick också i kvav på grund av lokal opposition och de kantades av fortsatta våldsdåd. Försöken hade en exkluderande karaktär genom principen att samtliga aktörer som stödde eller kunde relateras till politiskt våld skulle uteslutas från den politiska arenan. (Mac Ginty – Darby, 2002:19).

"The Report of the International Body on Arms Decommissioning: Principles of Democracy and Non-Violence", även kallad *"The Mitchell Report"* lades fram

i januari 1996. Rapporten satte upp villkor för de aktörer som önskade delta i de officiella förhandlingarna. För att en aktör skulle tillåtas delta var denne tvungen att godkänna sex principer, ”*The Mitchell Principles*”⁷, som syftade till att få aktörerna att på ett aktivt och demokratiskt sätt arbeta mot våldsdåd och för avvapning. Principerna fick en betydelsefull roll gällande hanteringen av såväl spoilerrelaterat våld som andra våldsdåd av paramilitära grupper. (”*The Mitchell Report*”, 1996) I de fall principerna frångicks under förhandlingarnas gång kom berörda aktörer att exkluderas, dock oftast tillfälligt (Darby, 2001:51). Principerna satte även en press på de större paramilitära organisationerna gällande hanteringen av utbrytargrupper. Exempelvis kan nämnas att mordet på LVF:s ledare, Billy Wright, utfört av INLA 1997 satte igång en våldsspiral mellan dessa två grupper vilket även hotade rådande vapenvila hos andra paramilitära grupper. Varken LVF eller INLA var inkluderade i förhandlingarna men situationens allvar ledde till att både Sinn Féin och UDP blev tillfälligt exkluderade från samtalen. (Höglund, 2004:107)

De officiella förhandlingarna inleddes den 10 juni 1996 där Sinn Féin var exkluderade som en följd av att IRA avbrutit sin vapenvila, i enlighet med ”*The Mitchell Principles*”. Sinn Féin gick med i förhandlingarna den 9 september 1997 efter att IRA deklarerat ny vapenvila. Flera lojalistiska aktörer var inledningsvis kraftigt emot tanken att ingå förhandlingar med Sinn Féin vilket fick till följd att DUP och UKUP lämnade förhandlingarna som en följd av inkluderingen. UUP stod som Nordirlands största politiska parti inför ett större dilemma i och med att Sinn Féin inkluderades vid förhandlingarna. Å ena sidan fanns ett stort motstånd mot att förhandla med Sinn Féin inom partiet. Å andra sidan fanns också rädslan för att anklagas för att beskyllas för en eventuell kollaps av förhandlingarna då partiets medverkan ansågs avgörande för processens fortskridande. Efter interna överläggningar togs dock beslutet att stanna kvar i förhandling. (Mac Ginty – Darby, 2002:29ff) Däremot vägrade UUP att hålla direkta förhandlingar med Sinn Féin vilket fick till följd att flerpartsförhandlingarna kom att präglas av skytteldiplomati⁸. (Mac Ginty – Darby, 2002:74)

Våldsdåd av de två största paramilitära grupperna i Nordirlandkonflikten, IRA och UDA/UFF, runt årsskiftet 1997-1998 medförde återigen komplikationer för gruppernas politiska grenar, Sinn Féin och UDP. (Höglund, 2001:10) UDP valde att frivilligt lämna förhandlingarna i januari 1998 som en följd av UDA/UFF:s agerande. Sinn Féin uteslöts tillfälligt ur förhandlingarna i februari 1998 efter att också IRA hade kopplats till våldsdåd. (Mac Ginty – Darby, 2002:xii,f, 34) Med anledning av återkommande avbrott vid tillfälliga exkluderingar och uppskjutna deadlines kom således förhandlingsprocessen att bli tidskrävande (Mac Ginty – Darby, 2002:75).

UKUP och DUP kan delvis betecknas som Opponenten. Exempelvis vägrade de båda partierna att acceptera George Mitchell som ordförande av förhandlingarna. Detta togs i extremt uttryck vid öppningssessionen då Cedric

⁷ Se Bilaga.

⁸ Jfr engelskans ”shuttle diplomacy”.

Wilson från UKUP i desperation rusade fram för att ockupera ordförandestolen. I juli 1996 lämnade partiet tillfälligt förhandlingarna som protest mot hanteringen av Orangeordens parad i Drumcree. UKUP lämnade, tillsammans med DUP, återigen förhandlingarna i september 1997 som en direkt protest mot att Sinn Féin inkluderats. Partierna motsatte sig också The Agreement och förde intensiva kampanjer för ett Nej vid folkomröstningen i maj 1998. (BBC, 2005; Mac Ginty – Darby, 2002:68)

Hanteringen av spoilerproblematiken synes tämligen lyckad vid den aktuella förhandlingsprocessen. Det handlar i detta fall om en partiell inkludering i enlighet med John Darbys ”sufficient inclusion”, där Radikaler exkluderats och Optimister inkluderats givet ett uppfyllande av vissa premisser. Däremot förefaller ingen direkt hantering av Opponenterna ha skett vilket torde kunna förklaras genom att processen inte syntes kunna stjälpas genom UKUP:s och DUP:s agerande. Emellertid kan tänkas en mer aktiv hantering i det fall Opponenterna haft en mer betydelsefull roll vad gäller processens fortskridande.

3.1.3 Dolda förhandlingar

Det finns mycket som talar för att dolda förhandlingar haft en stor betydelse för fredsprocessen. Sir Peter Brooke, dåvarande brittisk statssekreterare för Nordirland, inledde dolda förhandlingar med Sinn Féin 1990. Detta agerande gick emot den officiella brittiska hållningen att inte förhandla med terrorister och var därför allmänt förnekade. (Mac Ginty – Darby, 2002:27) Omedveten om dessa dolda förhandlingar inledde även den dåvarande irländska premiärministern Albert Reynolds hemliga kontakter med Sinn Féin 1992. Syftet med detta uppgavs vara att försöka uppskatta seriositeten att från republikansk sida träda in i den politiska processen i det fall IRA skulle ingå vapenvila. (ibid.) IRA deklarerade vapenvila den 31 augusti 1994 som en följd av dessa hemliga förhandlingar. Lojalistiska paramilitära grupper följde exemplet den 13 oktober samma år, också det som en följd av intensiva officiella och inofficiella förhandlingar, vilket medförde att ett viktigt steg mot officiella fredsförhandlingar hade tagits. (Cairns - Darby, 1998:759)

Vidare inledde John Hume dolda förhandlingar med Gary Adams 1998. Dessa syftade i mångt och mycket till att försöka få Sinn Féin att anta en mer konstitutionell och politisk hållning som skulle kunna leda till försoning. Förhandlingarna mellan Hume och Adams räknas också ha bidragit till etablerandet av den pannationalistiska koalitionen. (O’Day, 1997:11)

De officiella flerpartsförhandlingar som ledde fram till The Agreement hade även de vissa dolda inslag genom att förhandlingarna hölls bakom stängda dörrar samt att en försiktighet gentemot media hölls. (Mac Ginty – Darby, 2002:82)

3.1.4 Ledarskapsinflytande och partssammansättning

Fredsprocessen ställde de politiska ledarna inför en rad nya utmaningar och processens fortskridande var under ett flertal kritiska moment mycket beroende av ledarskapsinitiativ. Bland annat tenderade det politiska våldet på Nordirland att bli än mer politiskt motiverat under fredsprocessens gång. (Darby – Mac Ginty, 2000:86ff) Fredsprocessen medförde också en ökning av spoilerrelaterade våldsdåd, främst utförda av utbrytarfalanger till de större och etablerade paramilitära grupperna. Trots detta kan inte handlingarna sägas ha fördröjt processen i någon betydande mening vilket till stor del berodde på de paramilitära gruppernas förmåga att inom det egna lägret lyckas minimera utbrytargruppernas aktiviteter. (Darby – Mac Ginty, 2000:98) Gerry Adams, ledare för Sinn Fein, tog exempelvis år 1994 beslutet att fördöma allt våld i konflikten. Agerandet grundar sig förmodligen i hans uppfattning, och rädsla för, att IRA tappade politiskt stöd bland den nordirländska befolkningen, som i allt högre omfattning uttryckt våldsförakt (Stedman i Brown, 1996:353). Således sågs från Sinn Feins sida en ökad risk att fortsätta konflikten som förut och med detta en större vinst med att ingå förhandlingar. Samtidigt visas också styrkan i ledarskapsrollen. Ett flertal aktörer visade under fredsprocessen upp ett starkt ledarskap vilket torde ha minskat spoilerbenägenheten, exempelvis kan nämnas ansträngningar av John Hume, Gerry Adams och David Trimble. I enlighet med gängse teori medförde det starka ledarskapet således en viss begränsning gällande effekterna av spoilerverksamhet.

Som tidigare nämnts följdes avtalet av en folkomröstning där 71 % av den nordirländska befolkningen och 94 % av den irländska röstade för avtalet. (Mac Ginty – Darby, 2002:xii,f) Således fick det tecknade avtalet ett mycket stort stöd av befolkningen. Angående folkomröstningarna kan nämnas att då en majoritet av befolkningen stödjer avtalet medför detta att paramilitära grupper inte längre kan hävda att de har ett ”folkligt mandat” som legitimitet för våldshandlingar (Darby – Mac Ginty, 2000:86). De paramilitära organisationerna på Nordirland hade dock en betydelsefull politisk position och flertalet utvecklade under fredsprocessen en alltjämt växande politisk legitimitet. Detta kunde till mångt och mycket ske genom fyra betydelsefulla aspekter: tradition genom djupt rotade rötter i samhället, nära länkar till etablerade politiska partier, ett starkt stöd i respektive samhällen samt en betydande kapacitet att utöva våld. Hanteringen av de paramilitära grupper var svårt i och med att det ofta rörde sig om hemliga organisationer med komplexa relationer till länkade politiska partier. Dock finns tecken på att de nära banden till politiska partier kan ha förhindrat paramilitära organisationer från att i en högre utsträckning tillgripa våld för att försöka förhindra förhandlingsprocessen. Detta genom att de hade kanaler som verkade inifrån processen vilket kan sägas ha tillgodosett ett visst behov. (Mac Ginty _ Darby, 2002:63ff)

Fredsprocessen gav upphov till framväxten av nya spoilergrupper. Detta var dock inget nytt påfund i konflikten som kantats av en rad utbrytargrupper som efter missnöje mot den ursprungliga paramilitära organisationen valt att ta till egen väpnad kamp. (Mac Ginty – Darby, 2002:94ff) Utbrytargrupper hade dock

svårigheter att bibehålla större våldskampanjer och att vinna allmänhetens stöd under de pågående fredsförhandlingarna. (Mac Ginty – Darby, 2002:65) Det tecknade avtalet och den efterföljande folkomröstningen följdes exempelvis av bildandet av RIRA, en utbrytargrupp ur IRA, i maj 1998. (Mac Ginty – Darby, 2002:xiv) Bildandet av RIRA var en direkt följd av ogillande mot avtalet och inställningen var att ta vid kampen där de ansåg att IRA misslyckats. (Cox mfl., 2000:270) RIRA kan i detta avseende betecknas som Radikaler men lyckades inte underminera avtalet. Det visas exempelvis genom RIRA:s bombdåd i Omagh den 15:e augusti 1998, dvs under pågående fredsförhandlingar⁹. Bomben krävde totalt 29 liv ur båda läger och följdes av gemensamma fördömmingar från både lojalister och republikaner. Vidare gjorde också den irländska och den brittiska regeringen gemensam sak gällande hårdare anti-terrorist lagar som en direkt följd av attentatet. (Höglund, 2001:7) I sammanhanget kan också nämnas att när parterna började närma sig ett avtal våren 1998, det vill säga under en fas där fredsprocessen hade god fart och styrka, utförde extremistiska grupper på båda sidor en rad våldshandlingar i syfte att hindra processen. Dock fick det ökade våldet en motsatt effekt genom att fredsprocessen snarare accelererade och ett avtal kunde ros i hamn. (Höglund, 2001:12) Härvid tenderade således våldshandlingar ge en viss katalysatoreffekt vilket torde kunna förklaras genom ett gott tempo och ett starkt ledarskap.

3.1.5 Involvering av tredje part

Den brittiska och den irländska regeringen spelade avgörande roller i fredsprocessen. Av vikt är också deras gemensamma ansträngningar som sedan *The Anglo-Irish Agreement* 1985 innebar ett uppvisande av en enad front i kampen mot politiskt våld och vägen mot fred. (Cox mfl., 2000:32f) Dock kommer de två regeringarna, trots sina positioner som suveräna stater, att betraktas som interna aktörer i uppsatsen i och med deras mer eller mindre självklara involvering.

Den klart mest framträdande externa aktören i samband med den aktuella fredsprocessen var USA. Under kalla kriget hade USA betraktat konflikten gällande Nordirland som en intern angelägenhet för Storbritannien. Detta förhållningssätt kom dock att ändras i och med att Bill Clinton valdes till president. (O'Day, 1997:11) USA:s primära roll var att uppmuntra lokala parter att söka finna en inkluderande lösning och avspeglade i stort den brittisk-irländska hållningen i frågan. Involveringen av USA skedde främst i form av symboliska handlingar med låga riskkostnader. Dock togs från amerikanskt håll en del beslut som från vissa håll ansågs kontroversiella. Exempelvis kan nämnas Clintons beslut att, efter två avslag, bevilja Gerry Adams ett temporärt visum till USA 1994, dvs. innan IRA hade deklarerat vapenvila vilket från brittiskt och unionistiskt håll väckte missnöje. (Cox mfl., 2000:215f; Mac Ginty – Darby,

⁹ Förhandlingar fortsatte även efter tecknandet av "the Agreement".

2002:116) De lojalistiska paramilitära gruppernas gemensamma vapenvila 1994 följdes också den av inbjudningar till Washington. (Cox mfl., 2000:218)

Senator George Mitchell kom att få en betydelsefull roll vid förhandlingarna och var den amerikan som kom att påverka fredsprocessen mest. Han valdes till ekonomisk rådgivare till Clinton gällande Nordirland och kom på detta sätt att involveras i fredsprocessen. Han kom sedan att bli ordförande för flerpartsförhandlingarna och den internationella kommissionen för avväpning samt ansvarig för *"the 1999 review of the implementation of the Agreement"*. (Mac Ginty – Darby, 2002:114)

EU hade ett mycket litet politiskt inflytande över fredsprocessen. Främst bestod EU:s delaktighet istället av betydande ekonomiska bidrag i syfte att stödja fredsprocessen. (Mac Ginty – Darby, 2002:117f)

Fredsprocessen präglades främst av interna resurser varefter den externa involveringen till stor del var beroende av att stämma överens med dessa (Mac Ginty – Darby, 2002:120). Således var involveringen av tredje parter under fredsprocessen något begränsad och bidrog främst till att föra processen framåt och skapa förtroende mellan parterna som bland annat fick möjligheten att mötas på neutral mark. Utgår man ifrån Stedmans teori kring tredje parters agerande vid hantering förefaller Socialisering ha använts som strategi. Detta då *"The Mitchell principles"* syftade till att få spoilerbenägna aktörer att efterfölja grundläggande och etablerade normer, i detta fall avstånd från våldshandlingar.

4 Konflikten gällande Israel/Palestina

Konflikten gällande Israel/Palestina har långtgående rötter med djupgående fiendebilder som följd. Kortfattat kan sägas att den palestinska själv- och fiendebilden till stor del är sprungen ur den s.k. *al-Naqba*-katastrofen 1948-1949 då omkring 726 000 palestinier landsförvisades eller tvingades fly det land där de tidigare utgjort en majoritet. Vidare fick fiendebilden fäste i förnekelsen av Israels existensrätt vilket grundar sig i synen på att Israel är resultatet av ett rasistiskt, teokratiskt och expansionistiskt system baserat på sionism och kolonialism. (Aggestam, 1999:62ff) Den israeliska självbilden grundas till stor del i sionismen och *Shoa* –förintelsen, vilket fått till följd att ett militärt starkt Israel ses som garant för att förintelsen inte kommer att upprepas. Palestinier och övriga arabbländer har historiskt sett setts som ett hot mot denna utopi och fiendebilden har på senare tid fått ett ökat fäste till följd av en intensifiering av palestinska terroråd. (Aggestam, 1999:57ff) Även vid denna konflikt ses således en djupt förankrad identitetsstruktur med starka fiendebilder vilket torde ha ökat spoilerbenägenheten.

Det finns på båda sidor av konflikten grupper som aktivt försökt bekämpa fredsprocessen med våld. På den palestinska sidan utgörs dessa främst av islamistiska fundamentalister som ansvarat för en rad våldsdåd, ofta i form av självmordsbombningar. Under 1990-talet utfördes den första storskaliga attacken när en buss sprängdes genom självmordsbombning i oktober 1994. Detta följdes av en ökande våg av våldsdåd mot civila i början av 1995 varefter en våldsspiral satts i spinn. (Darby – Mac Ginty, 2000:126) Förekomsten av muslimska fundamentalistiska organisationer verkande i Israel/Palestina är dock inget nytt påfund då flertalet av dem har långtgående historiska rötter. Exempelvis grundades Det Muslimska Brödraskapet i Egypten på 1920-talet. Däremot har gruppernas kamp varit av högre intensitet sedan slutet av 1970-talet och flera fraktioner har också tillkommit på senare tid. (Dominique, 1990:10f) På den israeliska sidan är det främst högerextrema bosättare på ockuperade områden som kan utmålans som spoilers (se exempelvis Patton, 2005). Det finns framförallt fyra olika faktorer till varför dessa aktörer har möjlighet att verka under den rådande fredsprocessen. Först och främst har de tillgång till underskattade materiella och symboliska resurser. För det andra gynnar strukturen på de politiska institutionerna och utformningen av fredsprocessen bosättare vilket införlivar fatala brister. Vidare genererar konflikten komplexitet osäkra förutsättningar för förhandlingsprocesser. Slutligen kan relaterade förhandlingsparter, och tredje parter, sägas ha misslyckats i förståelsen av bosättarnas motivation och psykologiska behov. (Patton, 2005:224f)

4.1 Förhandlingar i anslutning till DOP

Konflikten gällande Israel/Palestina har kantats av en rad tecknade avtal. ”*The Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements*”, DOP, den 13 september 1993, anses dock vara det största banbrytande avtalet under konfliktens gång. Detta då förhandlingarna för första gången ledde till ett ömsesidigt erkännande mellan PLO och den israeliska regeringen. (DOP, 1993; Makovsky, 1996:1) Utgångspunkten kommer i detta kapitel att ligga vid förhandlingar i anslutning till DOP. Med anledning av konfliktens komplexitet och att inget hållbart fredsavtal ännu existerar kommer dock viss komplettering att ske vad gäller den nuvarande situationen. Gällande hanteringen av Radikaler kommer fokus främst att läggas på Hamas. Detta då de, tillsammans med al-Aqsa Martyrernas Brigader, räknas vara den enda grupp som har kapacitet att underminera processen med våld, övriga anses vara för små i detta avseende. Vidare är al-Aqsa Martyrernas Brigader förknippade med det regerande Fatah varefter de lättare än Hamas torde kunna hanteras i samband med ett eventuellt avtal. (Gunning, 2004:233)

4.1.1 Kategorisering av aktörer

I detta fall utgår kategoriseringen från rådande situation under de aktuella förhandlingarna, med det tillägg att visst utrymme för den nuvarande situationen lämnats. Stridigheter fortsatte efter tecknandet av DOP vilket föranleder att Israels regering och PLO förekommer i två kategorier. De båda utgjorde vid vissa tillfällen rollen av Opponent under de aktuella förhandlingarna samtidigt som det fortsatta våldet även gör dem till Optimister. Vidare ses israeliska bosättningar på ockuperad mark här som en form av våldshandling vilket ytterligare motiverar Israels regering som Opponent och även israeliska bosättare som Radikaler. Slutligen bör nämnas att kategoriseringen enbart utgörs av konfliktens större aktörer samt mindre aktörer som omnämns i analysen, vilket lämnar utrymme för eventuella tillägg.

Opponent	Optimister	Radikaler
Israels regering	Israels regering	Hamas
PLO	PLO	AMB
		PIJ
		PFLP
		PFLP-GC
		Kach/Kahane Chai
		Israeliska Bosättare/ Gush Eminum

4.1.2 Inkludering respektive exkludering

Förhandlingarna inför DOP bestod av en officiell del i Washington och en dold del i Oslo. De officiella förhandlingarna kantades av svårigheter. Exempelvis hade den palestinska delegationen inte något egentligt beslutsfattande mandat, som en följd av Israels vägran att ingå förhandling med representanter från PLO och palestinier från Östra Jerusalem. Således tvingades PLO styra den palestinska delegationen ur det dolda vilket medförde vissa komplikationer. (Aggestam i Bercovich, 2002:61) Under perioden mellan bildandet av PLO, 1964, och mitten av 1980-talet existerade ingen nämnvärd dialog mellan den israeliska och den palestinska sidan. Båda parter stod för ett icke-erkännande av den andres existensrätt och förbud mot kontakter med fiendesidan. (Peleg, 1998:8) Även om en banbrytande förändring av situationen kom till stånd i samband med fredsförhandlingarna kring DOP har dessa, och efterföljande förhandlingsprocesser, varit av en mer exkluderande karaktär än de gällande Nordirland. Exempelvis har extremistiska, men inflytelserika och folkligt stödda, grupper som Hamas och Islamic Jihad helt exkluderats.

Tecknandet av DOP följdes av en intensifierad våldskampanj från bland andra Hamas och Islamic Jihad. Gruppernas missnöje mot avtalet medförde också att de hamnade i konflikt med PNA vilket tydligt präglade den palestinska politiska arenan. (Hatina: 2001:87, 135) Hamas har dock, som tidigare nämnts, ett klart större inflytande än exempelvis Islamic Jihad. Sedan tecknandet av DOP har också frågan kring inkludering eller exkludering av Hamas varit ständigt återkommande och åsikter om huruvida det är möjligt att skapa fred genom exkludering eller om inkludering skulle gynna eller skada processen går isär. (Gunning, 2004:233) Historiskt sett har Hamas setts som en spoilerbenägen aktör som försökt underminera såväl fredsprocessen med Israel som PNA:s auktoritet. Detta har fått till följd att Hamas helt exkluderats från fredsprocessen. Under arbetet kring DOP och dess uppföljande avtal var Hamas dessutom exkluderade från allt palestinskt beslutsfattande och statliga instanser. Vidare utövade PNA tryck på organisationen genom trakasserier och fängslanden av ledande personer, ofta som en följd av påtryckningar från Israel och USA. (Malka, 2005:42) Gällande hanteringen av Hamas från israeliskt håll kan exempelvis nämnas den temporära deporteringen av 415 högre Hamas-aktivister i december 1992. Agerandet var en direkt följd av mord på nio israeliska officerare och deportering var en uttalad strategi i kampen mot terrorism från Israels sida. Deporteringarna fick dock inte önskad effekt och det extremistiska våldet fortsatte. (Makovsky, 1996:88f) Vidare gav deporteringen också implikationer för pågående fredsförhandlingar som ingick dödläge genom bland annat blockeringar från PLO (Aggestam i Bercovitch, 2002:62,152).

Under 1990-talet koncentrerade Hamas sina attacker kring fem större händelser: tecknandet av DOP i september 1993, tecknandet av Kairo-avtalet i maj 1994, tecknandet av fredsavtalet mellan Israel och Jordanien i oktober 1994, de israeliska och palestinska valen 1996 samt tecknandet av Wye-avtalet i oktober 1998. Två av attackerna fick direkt effekt genom att den israeliska regeringen ställde in förhandlingar med den palestinska sidan. Attackerna 1993, 1994 och

1998 gav däremot inte någon större effekt på fredsprocessen. (Kydd – Walter, 2002:280) Genom detta agerande bör Hamas betecknas som Radikaler. Dock finns vissa indikationer på att organisationen rör sig mot ett mer legitimt agerande. Hamas löpte stor framgång i kommunvalen i december 2004 och maj 2005 vilket förändrat den palestinska politiska arenan stort och markerar slutet på en era av enpartistyre (Malka, 2005:37). Det första palestinska parlamentsvalet sedan 1996 är planerat till den 25 januari 2006. Hamas väntas ställa upp och utgör det största hotet mot det regerande Fatahpartiet. Israel har dock svårigheter att acceptera Hamas valdeltagande i och med att de ännu räknas vara en extremistisk organisation som inte erkänt Israels existensrätt. (Schüllerqvist, 2006-01-04) Ett politiskt engagemang och deltagande i allmänna val kan inte heller garantera att Hamas intar en mjukare inställning och avstår från våldsdåd. Hamas ledare har också konsekvent förnekat att politiska aktiviteter skulle komma att innebära ett minskat motstånd mot Israel. (Malka, 2005:41) Detta tyder på att större reformpolitiska åtgärder krävs inom organisationen.

Hamas har av bland andra Israel, USA och EU länge betraktats som en terroristorganisation (Malka, 2005:38) varefter en inkludering tidigare varit omöjlig. I takt med att Hamas intar en alltmer legitim roll kommer de dock inte längre att kunna exkluderas vid fredsförhandlingsprocesser (Patton, 2005:224f). Det synes nämligen som om Hamas kan komma att gå en liknande väg som exempelvis PLO vad gäller utvecklingen av en erkänd legitimitet av organisationen. Om de dessutom får en stark ställning i nästkommande palestinska regering torde inte lyckade fredsförhandlingar kunna ske utan en inkludering. Däremot krävs att de ändrar sin programförklaring för att kunna övergå till Optimister, vilket erfordras för att framförhandla ett avtal. Detta då de tar klart avstånd från alla eventuella uppgörelser med den israeliska staten, vilken anses illegitim (Gunning, 2004:241). Att framförhandla ett fredsavtal med Israel skulle därmed vara likställt med att begå ett s.k. politiskt självmord. Vidare står de också i opposition till PLO vilket innebär att eventuella fredsförhandlingar kan komma att försvåras ytterligare.

Trots Hamas radikala programförklaring har dock dess ledare uttryckt att de kan tänka sig att acceptera en Palestinsk stat utefter 1967 års gränser (Malka, 2005:39; Gunning, 2004:249). Detta visar på att ett visst mått av pragmatism och flexibilitet gällande organisationens inställning till konflikten ändå existerar. Vidare delas till stor del PNA:s inställning till en lösning av konflikten med grundkrav på en palestinsk stat utefter 1967 års gränser, med Jerusalem som huvudstad och en med lösning på frågan kring palestinska flyktingar (Malka, 2005:40) vilket skulle kunna underlätta fredsprocessens fortskridande. Samtidigt har Hamas erbjudanden om exempelvis vapenstillestånd alltid åtföljts av krav på att Israel skall dra sig tillbaka till 1967 års gränser (Malka, 2005:46). Det är därför högst oklart om Hamas skulle kunna acceptera en modifierad gränsdragning i enlighet med Israels syn på att inkludera judiska bosättningar på palestinsk sida om gränsen med Israel. Vidare tyder dock det faktum att diskussioner kring vapenvila över huvud taget existerar, oavsett om detta uppfylls eller ej, återigen på indikationer om flexibilitet vad gäller ståndpunkten mot fredsförhandling. (Gunning, 2004:249f)

4.1.3 Dolda förhandlingar

Dolda förhandlingar har haft en mycket betydelsefull roll under fredsarbetets gång. Kanske inte minst gällande DOP som delvis förhandlades fram på dold väg. De dolda förhandlingarna inleddes i Norge i januari 1993 och syftet var främst att lösa de svårigheter och dödlägen som kantade de officiella förhandlingar som inletts i Washington i december 1991, under vilka PLO inte deltog men utövade inflytande. (Aggestam, 1996:19ff) Samtidigt fanns också ett starkt behov av att komma ifrån den massiva mediebevakning som rådde under de officiella förhandlingarna (Makovsky, 1996:13). Avtalet kom sedan att bli en vändpunkt för fredsprocessen och inte minst för PLO, som för första gången erkändes av Israel som officiell representant för palestinierna. Tidigare hade PLO betraktats som en olaglig och terroriststämplad organisation som inte var förhandlingsvärdig. (Darby, 2001:91) De dolda förhandlingarna medförde således en slags inofficiell inkludering av PLO som banade väg för en senare legitimitet. Detta visar på ett möjligt förfarande gällande hanteringen av kontroversiella aktörer i samband med förhandlingsprocesser. Genom dolda förhandlingar kan således aktörernas intentioner mätas och förtroende skapas parterna emellan.

4.1.4 Ledarskapsinflytande och partssammansättning

Tecknandet av DOP gav, som tidigare nämnts, PLO en ny regional och internationell roll och betydelse. Dock medförde tecknandet också ökade interna motsättningar inom det palestinska lägret genom att den palestinska oppositionen hårt gick emot PLO:s linje och erkännande av Israel. (Hatina, 2001:86) Gällande spoilerverksamheten ligger ett stort problem vid hanteringen också i svårigheter att kontrollera grupper inom samma läger.

Vidare har fredsprocessen inom båda läger åtföljts av interna motsättningar. På israelisk sida har detta främst uttryckts genom, ibland våldsam, opposition från höger. På palestinsk sida har fenomenet främst uttryckts genom förföljelse av grupper som motsatt sig fredsprocessen och/eller Arafats ledarskap. (Darby – Mac Ginty, 2000:146) Ett ökat tryck från israelisk sida på den palestinska ledningen att hantera/kontrollera Hamas och Islamic Jihad, har också spätt på de interna våldshandlingarna inom det palestinska lägret. Exempelvis ses Arafats ansatser att arrestera aktivister ur exempelvis Hamas ofta som förräderi mot den egna gruppen vilket gett starka reaktioner. (Darby – Mac Ginty, 2000:132)

Hamas kan sägas bestå av två separata delar, en politisk och en militär. (Gunning, 2004:236) För Hamas ses ingen motsägelse mellan en politisk och en militär aktivitet, utan de anses kunna komplettera varandra i kampen om Palestinas frigörelse. Snarare ses militära medel kunna gynna palestinska politiska och förhandlingsmässiga positioner. (Malka, 2005:44) Om Hamas önskar utveckla sin politiska bana torde det däremot komma att utövas såväl inhemsk som internationell påtryckning om att den militära delen av organisationen måste brytas från den politiska. (Malka, 2005:47) Detta visar på att interna motsättningar inom Hamas mycket väl kan komma att göra sig gällande vilket skulle ge

konsekvenser för såväl den inhemska politiken som för fredsprocessen i stort, dock inte nödvändigtvis av negativ karaktär. Gällande Hamas ledarskap och partssammansättning tillkommer en ytterligare dimension genom att en del av ledarskapet som befinner sig i exil. Det externa ledarskapet står därför inte under samma konstitutionella press som det interna. Detta får till följd att det förefaller vara lättare för externa ledare att fatta mer kontroversiella och hårdföra beslut vilket skulle kunna generera motsättningar inom organisationen. Förhållandet försvåras också ytterligare av att lokaliseringen av de externa ledarna (företrädesvis Damaskus, Teheran och Beirut) medför att de har möjlighet att utöva kontroll över en stor del av finansieringen av Hamas väpnade gren. (Gunning, 2004:252f.) Politisk inkludering torde dock kunna stärka det interna ledarskapets roll gentemot det mer hårdföra externa ledarskapet, i likhet med hur inkluderingen av lokala palestinska representanter vid Konferensen för fred i Mellanöstern i Madrid 1991 stärkte PLO (ibid.), i det fall beslut tas om att inkludera Hamas i fredsprocessen.

Gällande judisk fundamentalism i Israel finns flertalet exempel på spoilerrelaterat våld. Dock finns inte samma explicita struktur som på den palestinska sidan med mer tydligt organiserade grupper. Vid flertalet attentat har enskilda extremistiska personer stått ansvariga, i sammanhanget kan exempelvis nämnas mordet på Israels premiärminister, Yitzhak Rabin, den 4 november 1995 som utfördes av en högerextrem, fanatisk student i syfte att hindra fredsprocessen (Shahak – Mezvinsky, 1999:113). Bakom detta dåd synes ingen bakomliggande organisation vilket visar på en struktur av enskilda personer och mindre grupper vars intentioner grundar sig i en gemensam religiös fundamentalism som medför motsättningar mot fredsprocessen. Av kända radikala grupper kan dock exempelvis nämnas Kach/Kahane Chai som utpekats vara terroristorganisation av bl.a. Israel och USA. Gruppens mål är att återskapa den bibliska staten Israel och utövar visst motstånd mot såväl den israeliska regeringen som mot Palestina. Gruppen ökade också sin aktivitet i samband med det israeliska tillbakadragandet från Gaza hösten 2005. (US Department of State, 2006)

I samma fundamentalistiska värderingar som nämnts ovan grundar sig också många, ibland radikala, inställning om rätten till bosättning på ockuperad mark. Reaktionära judiska grupper och bosättare har fanatiskt försökt att bekämpa fredsprocessen och Palestinas existens, varefter de bör betraktas som Radikaler. Israels bosättningspolitik har också varit till stora hinder för fredsprocessen. Situationen trappades upp ytterligare i och med byggandet av den s.k. Säkerhetsbarriären som sträcker sig in på ockuperat område och blivit en mycket infekterad fråga i fredsprocessen. (Totalförsvaret, 2006). Israels regeringar¹⁰ får i detta sammanhang ses som Optimister, de är förhandlingsbenägna men klart relaterade till våldsdåd i form av expansion av ockuperat territorium. Bland de grupper som står för en radikal bosättningsideologi, och som även utövat stort inflytande över israelisk politik genom dominering av NRP, är Gush Elinum.

¹⁰ Flera regeringsbyten skedde under den aktuella perioden. Bosättningarna expanderade under samtliga, dock hårdast under Ariel Sharons högerregering från 1993. (Totalförsvaret, 2006)

Gruppens mål är att upprätta nya bosättningar och expandera de redan existerande bosättningarna på ockuperad mark. (Shahak – Mezvinsky, 1999:55) Vidare ser de arabiskt fiendskap mot judar i Israel som en medfödd och inneboende mekanism vilket medför en syn på konflikten som politiskt olösbar. (Shahak – Mezvinsky, 1999:72f) Således står Gush Elinum i opposition mot fredsprocessen och tecknandet av DOP sågs som ett förräderi av Israels ledare. (Shahak – Mezvinsky, 1999:86)

4.1.5 Involvering av tredje part

Konflikten har kantats av ett antal externa aktörers involvering (Aggestam, 1999:74ff). Vid förhandlingarna kring utformandet av DOP bestod involveringen av tredje part, som tidigare nämnts, av USA, som styrde den officiella linjen, och senare också av Norge, som initierade en informell linje som komplement till den officiella. USA deltog, till skillnad mot under förförhandlingarna, till en början inte aktivt vid de officiella förhandlingarna. Detta med anledning av att parterna förväntades ta egna initiativ när förhandlingarna väl startat. Dock gav återkommande dödlägen upphov till att USA senare antog en ledande roll under den officiella förhandlingsprocessen. Detta gjordes främst genom separata förhandlingar med de båda parterna vilket från båda sidor uppfattades något negativt. (Aggestam i Bercowitch, 2002:61)

Norges intresse i konflikten sträcker sig en tid tillbaka. Relationen till Israel inleddes 1948 och utvecklades under 1970-talet då de norska och israeliska regeringarna, båda med sittande arbetarparti, hade kontakt genom *Socialist International*. Norges officiella kontakter med PLO härrör från deltagande i FN:s fredsbevarande insatser under kriget i Libanon, tidigt 1980-tal. (Makovsky, 1996:15) Vad gäller de norska medlarna, Johan Jörgen Holst och Thorvald Stoltenberg, hade dessa utvecklat personliga band till PLO alltsedan det första officiella mötet 1978 (Aggestam i Bercowitch, 2002:65) vilket kan anses ha underlättat Norges involvering genom långsiktigt förtroendebyggande. Mot denna bakgrund och med anledning av att Norge, till skillnad mot stormakterna, inte haft några större regionala intressen i Mellanöstern, ansågs involvering i fredsprocessen väl lämpad. Mot samma bakgrund antogs också en mer modest roll vid förhandlingarna än vad som tidigare varit fallet. (Makovsky, 1996:15)

I sammanhanget bör också nämnas att det på båda sidor om konflikten finns spoilerbenägna aktörer som kan betecknas som Radikaler och som kan komma att kräva annan hantering än förhandling. I dagsläget finns dock indikationer på att varken den israeliska eller den palestinska sidan har kapacitet att möta detta behov. (Patton, 2005:227) I ett sådant avseende är det tänkbart att involvering av tredje part kan utgöra ett komplement.

Utgår man ifrån Stedmans teori kring tredje parters agerande vid hantering förefaller Tvång ha används som strategi. Detta då processen präglats av en hårdför och exkluderande linje med inslag av straff mot spoilerverksamma aktörer.

5 Slutdiskussion

De empiriska exemplen visar på att tillkomsten av utbrytargrupper är vanligt förekommande vid väpnade konflikter, ofta som en direkt reaktion mot den ursprungliga organisationens ageranden och fredsskapande initiativ. Uppkomsten av nya extremistiska grupperingar och utbrytargrupper tyder likväl på att fredsprocesser troligtvis alltid kommer att kantas av spoilerverksamhet i och med att nya grupper tar vid där gamla lämnar. Således kan spoilerproblematiken inte frånkommas. Problematiken kring *ex ante* torde också medföra att förebyggande insatser kan vara svåra att genomföra. Därmed ligger fokus gällande hanteringsstrategier vid hanteringen av redan existerande spoileraktörer och i detta avseende är frågan om inkludering eller exkludering vid förhandlingsprocesser högst central, vilket de illustrerande empiriska fallen också visar.

I enlighet med den teoretiska diskussionen föreligger också vissa problem i enlighet med *ex ante* vid kategoriseringen av spoilerbenägna/-verksamma aktörer. Vid appliceringen av det teoretiska ramverket fick kategoriseringen därför en rent deskriptiv roll vilket, i enlighet med teorikritiken, tyder på att det snarare är ur ett deskriptivt än ur ett diagnosticerande perspektiv som kategoriseringsindikatorer i sammanhanget bör användas. Med ett sådant perspektiv synes dock kategoriseringen i sig av vikt och den bör heller inte bortses från. Vidare synes behållningen av den modifierade kategorimodellen vara god. Däremot bör nämnas att Opponenten inte synes vara lika vanligt förekommande vid förhandlingar i väpnade konflikter som Optimister och Radikaler.¹¹ Snarare tenderar aktörer ur andra kategorier, inklusive tidigare icke-spoilerrelaterade aktörer, endast temporärt anta rollen av Opponenten. Vidare skönjes inte heller någon direkt hantering av Opponenten vid de två empiriska fallen, vilket också kan ha sin förklaring i just det faktum att ingen av aktörerna antog rollen permanent. Trots dessa implikationer är det av vikt att behålla Opponenten som kategori för att även kunna beakta eventuella förekomster av icke-våldsrelaterad spoilerverksamhet.

I syfte att besvara de övergripande teoretiska problemformuleringarna har aspekterna inkludering, exkludering, ledarskapsinflytande, partssammansättning och involvering av tredje part använts som utgångspunkt och bedömningsgrund i analysen. Vad gäller behållningen av det teoretiska ramverket synes samtliga aspekter vara av vikt. Centralt är ofrånkomligen dilemmat kring exkludering och inkludering vilket såväl teorin som empirin också visar på.

Vad gäller ledarskapsinflytande och partssammansättning har dessa aspekter främst visat sig vara av vikt gällande förståelsen för aktörernas dynamik och

¹¹ Troligtvis är denna grupp istället mer vanligt förekommande vid internationella förhandlingar gällande exempelvis handelsavtal och miljöavtal, dvs. vid icke-väpnade konflikter.

konstellationer. Det är dock av stor vikt att diagnosticera aktörernas ledarskapsinflytande och partssammansättningar för att kunna utarbeta adekvata hanteringsstrategier. Ledarskapsinflytande är exempelvis av avsevärd betydelse gällande hantering av utbrytargrupper och Radikaler, något som inte minst visas vid exemplifieringen av Nordirland där ledarskapet kan sägas ha varit starkt och med en enande effekt. För att ett tillfredsställande ledarskapsinflytande skall kunna användas som strategi krävs dock också en god kännedom av aktörernas partssammansättningar och externa relationer. Den framtida hanteringen av Hamas står exempelvis inför en rad dilemman där insikter i dess ledarskap och partssammansättning torde vara avgörande för val av hanteringsstrategier och för att söka uppskatta gruppens intentioner.

Gällande Nordirland har problemet med spoilers tacklats på ett för framtiden förhoppningsfullt sätt i och med att intentionen om att även inkludera kontroversiella aktörer vid förhandlingar, givet att deras våldsaktioner upphör, har uppfyllts. Denna aspekt torde på sikt komma att generera en mer stabil fredlig grund än vad som skulle ha varit gällande vid en ren exkludering. Vad gäller hanteringen av spoilers i Israel/Palestina ses en mer hårdför linje som i nuläget inte kan sägas ha gett ett tillfredsställande resultat. Den hårdföra linjen kan också liknas vid tidigare förhandlingar i Nordirland där man på liknande sett hanterat spoilers utifrån en exkluderande teori. Den långa raden av ”misslyckade” avtal, misslyckade i det avseende att konflikten fortsatt, i det tidigare Nordirland och i det nuvarande Israel/Palestina tyder också på att en mer inkluderande hantering är att föredra. Dock kvarligger självfallet dilemman med hur kontroversiella och våldsbenägna aktörer bör behandlas och om dessa överhuvudtaget kan anses vara förhandlingsvärdiga aktörer. Strategin i Nordirland visar på en möjlig lösning på detta dilemma genom ”The Mitchell Principles” där uppfyllandet av ett antal premisser står som krav för inkludering vid förhandlingsprocessen. Vidare synes också dolda förhandlingar stå som en tänkbar lösning gällande det aktuella dilemman. Dolda förhandlingar kan i sammanhanget användas som en inofficiell inkludering av kontroversiella aktörer som för tillfället inte kan anses förhandlingsvärdiga. Dolda förhandlingar har på detta sätt också använts, och spelat en avgörande betydelse, vid konflikterna gällande Nordirland och Israel/Palestina vilket kan sägas verifiera teorin om inofficiell inkludering. Av denna anledning synes det därför också vara av vikt att utveckla den del av det teoretiska ramverket som behandlar dold förhandling, och i ett större perspektiv också forskningen kring denna aspekt. Detta då dolda förhandlingar utgör en viktig aspekt gällande en teoretisk koppling mellan spoilerproblematik och förhandling.

Vad gäller involveringen av tredje parter ses detta vara av vikt vid båda konflikterna, däremot inte nödvändigtvis av en helt avgörande karaktär. Detta då den interna involveringen förefaller vara av större vikt i det aktuella sammanhanget, särskilt gällande responsinsatser på spoileraktivitet. Däremot är rollen av tredje part i ett kompletterande perspektiv av vikt. Vad gäller de båda empiriska fallen har involveringen av tredje part varit lyckad i ett förtroendeskapande avseende och inte minst gällande möjligheterna till att genomföra dolda förhandlingar.

Centralt gällande både hantering och effekter av spoilerverksamhet ligger dock det faktum att problematiken kring spoilerverksamhet i högsta grad är situationsbetingad. Detta föranleder att hanteringen kan kräva vitt skilda strategier vid olika konflikter varefter betydelsen av de olika teoretiska aspekterna också kan komma att variera från fall till fall. Den empiriska illustrationen bekräftar också detta fenomen. Om en premissuppfyllande inkluderande strategi, i enlighet med ”The Mitchell Principles”, exempelvis ska användas vid andra konflikter torde det därför krävas att premisserna utarbetas från fall till fall utifrån situationens aktuella behov. Med anledning av problematikens situationsbetingelse och dynamik torde därmed hanteringsstrategier behöva utformas på så sätt att de lämnar utrymme för en viss föränderlighet.

Förkortningar

AMB:	Al-Aqsa-martyrernas brigader
CIRA:	Continuity IRA. Utbrytargrupp ur IRA
DUP:	Democratic Unionist Party
Fatah:	Palestinian National Liberation Movement Största organisationen inom PLO
Hamas:	Islamic Resistance Movement
INLA:	Irish National Liberation Army. Utbrytargrupp ur IRA
IRA:	Irish Republican Army
Kach/Kahane Chai:	Radikal judisk terrorgrupp
LVF:	The Loyalist Volunteer Force
NRP:	National Religious Party. Israels största religiösa parti
PFLP:	Popular Front for the Liberation of Palestine
PFLP-GC:	Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command. Utbrytargrupp ur PFLP
PIJ:	Palestinian Islamic Jihad
PLO:	Palestinian Liberation Organization
PNA:	Palestinian National Authority
PUP:	Progressive Unionist Party. Länkat till UVF
RIRA:	The Real IRA. Utbrytargrupp ur IRA
SDLP:	Social Democratic and Labour Party of Northern Ireland Leds av John Hume
SF:	Sinn Féin. IRA:s politiska gren. Leds av Gerry Adams
UDP:	Ulster Democratic Party. Länkat till UDA och UFF
UDA/UFF:	Ulster Defence Association/Ulster Freedom Fighters Den största lojalistiska paramilitära gruppen
UKUP:	United Kingdom Unionist Party.
UUP:	Ulster Unionist Party. Tidigare lett av David Trimble
UVF:	Ulster Volunteer Force. Länkat till PUP

Referenser

- Aggestam, Karin, 1996. "Two-Track Diplomacy: Negotiations Between Israel and the PLO Through Open and Secret Channels". *Davis Papers on Israel's Foreign Policy*, No 53. The Leonard Davis Institute for International Relations, The Hebrew University of Jerusalem.
- Aggestam, Karin, 1999. *Reframing and Resolving Conflict. Israeli-Palestinian Negotiations 1988-1998*. Lund: Lund University Press.
- Aggestam, Karin, "Quasi-Informal Mediation in the Oslo Channel: Larsen and Holst as Individual Mediators" i Bercovitch, Jacob, 2002. *Studies in International Mediation*. New York: Palgrave Macmillan.
- Aggestam, Karin (forthcoming) "Internal and External Dynamics of Spoiling: A Negotiation Approach" in Edwards Newman and Oliver Richmond (eds.) *Spoilers and Peace Processes: Conflict Settlement and Devious Objectives*. UN University Press.
- Alvesson, Mats – Deetz, Stanley, 2000. *Kritisk Samhällsvetenskaplig Metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Berridge, G. R., 2002. *Diplomacy. Theory and Practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan Ltd
- Brown, Michael E (red.), 1996. *The International Dimensions of Internal Conflict*. Cambridge: The MIT Press.
- Cairns, Ed – Darby, John, 1998. "The Conflict in Northern Ireland Causes, Consequences, and Controls", *American Psychologist* Vol. 53, No. 7, 754-760
- Cox, Michael – Guelke, Adrian – Stephen, Fiona (eds.), 2000. *A Farewell to Arms? From 'long' war to long peace in Northern Ireland*. Manchester: Manchester University Press.
- Crocker, Chester A – Hampson, Fen Osler med Aall, Pamela (red.), 1996. *Managing Global Chaos. Sources of and Responses to International Conflict*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Darby, John, 2001. *The effect of violence on peace processes*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Darby, John, - MacGinty, Roger, 2003. *Contemporary Peacemaking: Conflict, violence and peacemaking*. New York: Palgrave Macmillan.
- Dominique, Stefan, 1990. *Intifada –Det Glorifierade Våldet*. Malmö: E & D Publications.
- Gunning, Jeroen, 2004. "Peace with Hamas? The transforming potential of political participation", *International Affairs*, 80:2, 2004 s233-255.
- Hatina, Meir, 2001. *Islam and Salvation in Palestine. The Islamic Jihad Movement*. Tel Aviv University. The Moshe Dayan Center for middle Eastern and African Studies.

- Höglund, Kristine, 2001. "Violence – Catalyst or obstacle to conflict resolution? Seven propositions concerning the effects of violence on peace negotiations". Uppsala: Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University.
- Höglund, Kristine, 2004. *Violence in the Midst of Peace Negotiations: Cases from Guatemala, Northern Ireland, South Africa and Sri Lanka*. Uppsala: Department of Peace and Conflict Research, Uppsala universitet
- Iklé, Fred C., 1964. *How Nations Negotiate*. New York: Harper & Row Publishers.
- Kaldor, Mary, 1999. *Nya och gamla krig. Organiserat våld under globaliseringens era*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Kydd, Andrew – Walter, Barbara F., 2002. "Sabotaging the Peace: The Politics of Extremist Violence", 2002. *International Organization* 56, 2, pp. 263–296.
- Mac Ginty, Roger – Darby, John, 2002. *Guns and Government. The Management of the Northern Ireland Peace Process*. New York: Palgrave.
- Makovsky, David, 1996. *Making Peace With the PLO. The Rabin Government's Road to the Oslo Accord*. The Washington Institute for Near East Policy. Colorado: Westview Press Inc.
- Malka, Haim, 2005. "Forcing Choices: Testing the Transformation of Hamas", *The Washington Quarterly*, 28:4 pp. 37–54.
- Martinelli, Marta, "Forms of Third Party Intervention: Typology, Theoretical Approaches, Empirical Results." in Wiberg, Håkan – Scherrer, Christian P., 1999. *Ethnicity and Intra-State Conflict*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Miall, Hugh – Ramsbotham, Oliver – Woodhouse, Tom, 1999. *Contemporary Conflict Resolution*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- O'Day, Alan (ed.), 1997. *Political Violence in Northern Ireland. Conflict and Conflict Resolution*. Westport: Praeger Publishers.
- O'Leary, Brendan. "The Belfast agreement and the British-Irish Agreement: consociation, Confederal Institutions, a Federacy, and a Peace Process" in Reynolds, Andrew, ed, 2002. *The Architecture of Democracy. Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. Oxford: Oxford UP
- Patton, Bruce - Ignatieff, Michael – Mandell, Brian – Berger, Eric – Matz, David – Blank, Yishai, "Legal Issues and Human Rights Dimensions of the Israeli Settlements. Issue: Victims and Spoilers", *Negotiation Journal*, April 2005.
- Peleg, Ian (ed.), 1998. *The Middle East Peace Process. Interdisciplinary Perspectives*. Albany: State University of New York Press.
- Schüllerqvist, Lotta, "Palestinska valkandidater stoppades I Jerusalem", *Dagens Nyheter*, 2006-01-04.
- Shahak, Israel – Mezvinsky, Norton, 1999. *Jewish Fundamentalism in Israel*. London: Pluto Press.
- Shikaki, Khalil, 1998. "The Peace Process and Political Violence". *Middle East Review of International Affairs*. Vol. 2, No 1.
- Stedman, John Stephen, 1997. Spoiler Problems in Peace Processes, *International Security*, Vol. 22, No. 2.
- Stedman, John Stephen, "Conflict Prevention as Strategic Interaction: The Spoiler Problem and the Case of Rwanda" in Wallensteen, Peter, 1998. *Preventing*

- Violent Conflicts. Past Record and Future Challenges.* Uppsala: Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University.
- Stedman, John Stephen – Rothchild, Donald – Cousens, Elisabeth M., 2002. *Ending civil wars. The implementation of peace agreements.* London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Zahar, Marie-Joëlle, “Reframing the Spoiler Debate in Peace Processes” in Darby, John, - MacGinty, Roger, 2003. *Contemporary Peacemaking: Conflict, violence and peacemaking.* New York: Palgrave Macmillan.
- Zartman, William I. “Prenegotiation: Phases and Functions” in Gross Stein, Janice, 1989. *Getting to the table.* London: The John Hopkins University Press.

Avtal och rapporter:

- ”The Agreement”, 1998-04-10. Finns att ladda ner på exempelvis: <http://www.nio.gov.uk/the-agreement> (2005-12-28)
- DOP: ”Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements”, 1993-09-13. Finns att ladda ner på exempelvis: http://www.knesset.gov.il/process/docs/oslo_eng.htm (2006-01-02)
- “The Report of the International Body on Arms and Decommissioning: Principles of Democracy and Non-Violence”, januari 1996. Finns att ladda ner på exempelvis: http://www.nio.gov.uk/iicd_report_22jan96.pdf (2005-12-31)

Internet:

- BBC: <http://www.bbc.co.uk/history/war/troubles/factfiles/ukunionist.shtml>, (2005-12-29)
- Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University: www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=131 (2005-10-03)
- Totalförsvaret: <http://www.totalforsvaret.se> (2006-01-07)
- US Department of State: <http://www.state.gov/documents/organization/45323.pdf> (2006-01-07)

Bilaga, “The Mitchell Principles”

Utdrag från “Report of the International Body on Arms and Decommissioning: Principles of Democracy and Non-Violence”, januari 1996.

III. RECOMMENDATIONS: PRINCIPLES OF DEMOCRACY AND NON-VIOLENCE

19. To reach an agreed political settlement and to take the gun out of Irish politics, there must be commitment and adherence to fundamental principles of democracy and non-violence. Participants in all-party negotiations should affirm their commitment to such principles.

20. Accordingly, we recommend that the parties to such negotiations affirm their total and absolute commitment:

a To democratic and exclusively peaceful means of resolving political issues;

b To the total disarmament of all paramilitary organisations;

c To agree that such disarmament must be verifiable to the satisfaction of an independent commission;

d To renounce for themselves, and to oppose any effort by others, to use force, or threaten to use force, to influence the course or the outcome of all-party negotiations;

e To agree to abide by the terms of any agreement reached in all-party negotiations and to resort to democratic and exclusively peaceful methods in trying to alter any aspect of that outcome with which they may disagree; and,

f To urge that "punishment" killings and beatings stop and to take effective steps to prevent such actions.

21. We join the Governments, religious leaders and many others in condemning "punishment" killings and beatings. They contribute to the fear that those who have used violence to pursue political objectives in the past will do so again in the future. Such actions have no place in a lawful society.

22. Those who demand decommissioning prior to all-party negotiations do so out of concern that the paramilitaries will use force, threaten to use force, to influence the negotiations, or to change any aspect of the outcome of negotiations with which they disagree.

Given the history of Northern Ireland, this is not an unreasonable concern. The principles we recommend address those concerns directly.

23. These commitments, when made and honoured, would remove the threat of force before, during and after all-party negotiations. They would focus all concerned on what is ultimately essential if the gun is to be taken out of Irish politics: an agreed political settlement and the total and verifiable disarmament of all paramilitary organisations. That should encourage the belief that the peace process will truly be an exercise in democracy, not one influenced by the threat of violence.